

Ivo Brešan

**PREDSTAVA
HAMLETA
U SELU
MRDUŠA DONJA**

drama

e-Lektire
lektire.skole.hr

Ivo
Brešan

**Predstava Hamleta
u selu Mrduša Donja**
Groteskna tragedija
u pet slika

e-Lektire
lektire.skole.hr

Europska unija
Zajedno do fondova EU

Operativni program
**KONKURENTNOST
I KOHEZIJA**

 CARNet

e-Škole
USPOSTAVA SUSTAVA RAZVOJA
DIGITALNO ZRELIH ŠKOLA
(PILOT PROJEKT)

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Više informacija o EU fondovima možete naći na web stranicama Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije:
www.struktturnifondovi.hr

Sadržaj ovog materijala isključiva je odgovornost Hrvatske akademske i istraživačke mreže - CARNet.

Sadržaj

LICA	5
PRVI DIO	6
PRVA SLIKA.....	6
DRUGA SLIKA.....	14
TREĆA SLIKA.....	22
DRUGI DIO	31
ČETVRTA SLIKA	31
PETA SLIKA	41
BILJEŠKA AUTORA	48

Uspomeni Dragutina Meića

Nezapamćena predstava »Hamleta« u selu Mrduša Donja općine Blatnik, održana u organizaciji Mjesnog aktiva Narodnog fronta, Poljoprivredne zadruge i Mjesnog aktiva Partije, uz samoprijegoran rad i nesobično zalaganje ovih drugova:

MATE BUKARICE rečenog BUKARE, upravitelja zadruge i sekretara Mjesnog aktiva Partije, u ulozi kralja Klaudija;

MILE PULJIZA rečenog PULJE, predsjednika Mjesnog aktiva Narodnog fronta, u ulozi Polonija;

ANĐE njegove kćeri u ulozi Ofelije;

MARE MIŠ rečene MAJKAČE, seoske krčmarice, u ulozi kraljice Gertrude;

MAČKA predsjednika Upravnog odbora Zadruge, u ulozi Laerta;

JOCE ŠKOKIĆA rečenog ŠKOKE, seoskog momka, u ulozi kraljevića Hamleta;

ANDRE ŠKUNCE seoskog učitelja, kao režisera predstave;

ŠIMURINE komentatora i tumača predstave i ostalih seljaka i seljanki iz Donje Mrduše.

PRVI DIO

PRVA SLIKA

Društvena prostorija Narodnog fronta u Donjoj Mrduši. Na zidovima vise zastave od papira, parole ispisane nevještim rukopisom: Živija Narodni front, Naprid u nove pobjede, Svi u seljačke radne zadruge i sl. Prostorija je zapuštena. Na mnogim mjestima otpala je žbuka, stakla su razbijena, a umjesto njih stavljen je ambalažni karton. Između dva prozora vise Zidne novine. U pozadini je na povišenom mjestu stol prekriven narodnim čilimom, a ispred njega dugačke drvene klupe na kojima sjede seljaci i seljanke. Kad se zastor digne, na pozornici je graja. Seljaci živo razgovaraju.

PRVI SELJAK: Ajde, Mile, počni jedanput, bogati! Nemam ja vrimena. Sutra rano tribam kukuruz brati.

DRUGI SELJAK: Evo mi se prisvitla zalipila za klupu od čekanja!

TREĆI SELJAK: Ja, budala, moga sam već sa ženom biti u postelji, umisto da tude sidim za ništa.

ČETVRTI SELJAK: Šta čekaš, Mile, da ti pivci počnu kukurikati? Svi smo se mi umorili u polju.

PULJO *sjedne za stol*: Evo, evo, drugovi, odma', vrag odnija i prišu! Drugovi i drugarice! Otvaram sastanak Mjesnog aktiva Narodnog fronta i predlažem ovi dnevni red. Prvo bi bilo, kako da kažem, kulturno-prosvitna aktivnost u našem selu. A drugo razno. Usvaja li se?

PETI SELJAK: Pa si nas za to zva! Aj, lipo u božju strinu, ti i kultura i prosvita!

ČETVRTI SELJAK: Šta će nama ta kreketačina! Stavi ti na dnevni red da se nabavi, metnimo li, mehanizacija i motorizacija, a ne da se tute ubijamo od posla. Vidi ruku kakve su mi!

PRVI SELJAK: Da se i ubijaš za što, nego za onih posranih sto kili kukuruza!

DRUGI SELJAK: Može li se tom kulturom šenica podubriti, a, Mile?

PULJO: Molim vas, drugovi, malo tišine! Doći će na red i to vaše. Samo se strpite! Nemojte vi misliti da su kultura i prosvita, razumite me, ništo ki »muzla baba jarca«. To su napredne stvari, drugovi i drugarice, još kako... Eto, drugovi, prije rata se ona buržoazija nije brinula za nas seljake da bi nas, metnimo li, prosvitila, nego nas je, razumite me, držala tute, u nikom mraku i neznanju, pa smo bili ki telad. A danas, drugovi i drugarice, naša narodna vlast stara se da budemo kulturni, da znamo, metnimo li, čitati i pisati, uvodi nam tute u selo higijenu, pa industrijalizaciju, letifikaciju, nacionalizaciju, emancipaciju i druge kulturne i prosvićeene stvari. I mi, drugovi, moramo pripomoći nastojanju naše narodne vlasti, i sami se prosvićeivati.

TREĆI SELJAK: A očeš li ti misto meneka kopati, ako se ja budem prosvićeiva?

PETI SELJAK: Dosta je nama tog prdekanja! Dajte vi učinite jedanput ništo, a ne uvik: drugovi, tribalo bi ovo, drugovi, tribalo bi ono!

PULJO: Molim vas, drugovi, molim vas, molim vas... Evo, drug Mačak ima rič.

MAČAK: Ovaj... kako da kažem... mislim da su niki drugovi malo skrenuli s linije. Ima ih tute koji nepravilno postavljaju da nama ne triba, stavimo kazti, kulturno-prosvitne aktivnosti. Ja bi kritikova dotične drugove i drugarice. Triba, drugovi, žaliti što su kultura i prosvita tute kod nas u zadnje vrime, stavimo kazti, pale dolika. Ja se pitam, drugovi, kako ćemo mi unapriđivati našu socijalističku poljoprivredu ako u namika ne bude prosvićenosti...

TREĆI SELJAK: Ajde, Mačak, ne tamburaj! Otkad su te primili u Partiju, počea si da glancaš, a prije si socijalizmu sve bogove skida.

PETI SELJAK: Najprije se ti prosvitli, pa onda namika dođi soliti pamet.

DRUGI SELJAK: Bolje bi bilo da kažeš di su nestale zadružne pare, umisto da tute tareš jezik za ništa!

MAČAK: Šta ja imam o tome kazti? Nisam ih ja uzeja.

DRUGI SELJAK: Ne znam ja ništa ko ih je uzeja. Njih nema.

MAČAK: Ti se ništo puno zalićeš, Šime. Moga bi dobit dvi po gubičetini.

DRUGI SELJAK: Od koga? Od tebe? Aj, dođi samo, udri!

PULJO: Drugovi, mir! Jesmo li na sastanku ili nismo, majku mu! Nećemo se tute, šta ja znam, fizikalno obračunavati. Sad govorimo o kulturi i prosviti, a ne o nikim, razumite me, financijskim manjkavostima. Drug Mačak ima rič. Nastavi ti, Mačak, i ne slušaj nikog!

MAČAK: Šta sam ono tija reći... Aha! Eto, drugovi i drugarice, kada smo se mi tute zadnji put kulturno i prosvitno uzdizali? Ima više od godinu dana da su ono drugovi iz Gornje Mrduše svirali u 'armonike i plesali narodna kola. I odonda ništa. A tribalo bi jedanput i mi da spremimo niku prestavu. I to, drugovi, prestavu u kojoj će izaći na vidilo, stavimo kazti, naša socijalistička stvarnost, ono šta je, metnimo li, pozitivno i ono šta je negativno. Pa kad naš radni čovik vidi taku prestavu, on može doći onom svom pretpostavljenom drugu i reći mu: Tako i tako, druže, ovo ti valja, a ovo ti jope ne valja.

PRVI SELJAK: Ne triba nama nikakve prestave. Znamo mi i bez prestave šta kome ne valja.

TREĆI SELJAK: Dok si iša magarcu iza repa, nije ti prestava ni na pamet padala!

PETI SELJAK: Skini gaće, Mačak, pa onda govor! Bit će ti lakše.

BUKARA: Dobro, en ti mliko Isusovo, šta je ovo! Jesmo li mi tute došli da slušamo ničija reakcionarna zafrkavanja, ili da doneсemo nike zaključke? Ja mislim, druže Mile, da ne triba puno mudrovati. Oće li narod prestavu? Oće! Onda, brte, ima da se spremi, i kvit. A ako se to kome narodnom neprijatelju ne sviđa, eno mu vrata! Nećemo mi nikoga moliti.

Pauza.

PULJO: Eto, drugovi i drugarice, čuli ste što je reka drug sekretar. Ja mislim da on pravilno govor. Narod oće prestavu, i zato, brte, nema tute mile-lale, nego suči rukave bez diskusije!

ČETVRTI SELJAK: Aj, dobro, vrag odnija i prestavu, neka bude. A reci ti meni ko će je spremiti. Tute su potribni pismeni i kulturni ljudi, koji će se, metnimo li, priobući, koji će izaći na pozornicu i prestavljati. Di ćete vi naći te ljude?

MAČAK: Di ćemo naći ljude? A šta će nama ko? Sami ćemo, drugovi i drugarice! Evo, ja ću se prvi priobući i izaći na pozornicu ako triba. A prestavu će spremiti drug učitelj. On je tute najpismeniji među namika.

ŠKUNCA: Ne, ne, drugovi, oprostite! Molim vas da mene izostavite. Ja to nikad nisam radio i... ne osjećam se sposoban. A osim toga, kao što znate, ja sam bolestan čovjek. Mene bole jetra.

BUKARA: Ti se, druže učo, u zadnje vrime ništo puno izvlačiš od društvene aktivnosti. Ne ide to tako. Ti si, druže, član naše socijalističke zajednice i ti moraš izvršavati obaveze koje narod prid tebeka postavlja. Ne možeš ti tute na račun džigerice izmicati. Ko je mene pita boli li me šta kad je tribalo na bunkere ići!

ŠKUNCA: Dobro, dobro, drugovi! Priznajem. Bio sam malo isuviše ličan... Pa da, imate vi pravo, džigerica je sasvim privatna stvar, i trebalo bi je zanemariti kad se radi o narodnim interesima. U redu, spremićeš predstavu.

PULJO: Pa kud ćeš, brte, nego je spremićeš. Ti si tute, razumiš li me, učen i školovan čovik. Ko bi drugi... Nego reci, šta bi mi mogli onako da dajemo, a?

ŠKUNCA: E, drugovi, nemojte opet tako, bogamu! Nisam ja sveznajući. Dajte mi malo vremena... da razmislim. Ne može se to ovako... naprečac.

ŠIMURINA: Molija bi za rič!

PULJO: Evo, drug Šimurina se javlja za rič.

ŠIMURINA: Drugovi i drugarice! Vi svi znate da ja nisam ni učen ni školovan čovik. Ja se ne razumim u te, kako bi reka, kulturne i prosvićeene predmete, a jope nikako tija bi da vam stavim tute jedan pridlog. Prije dvi godine bija sam u Zagrebu, kad me uno drug predsjednik posla da zagrebačkoj »Vinariji« prodam dvista ektolitara vina. I kad sam ja tako lipo svršija posal i potpisa sve une formulacije šta i' je tribalo potpisati, jedan mi drug iz »Vinarije« veli: »Aj ti, druže, s namikare večeras u tejatar.« A tejatar, drugovi i drugarice, to vam je nika velika kućetina di se svaku večer daje nika prestava, ki u nas tute za narodni praznik.

PRVI SELJAK: Pa jesi li iša?

ŠIMURINA: Vidi njega! Kako neću ići kad me čovik zove... i kad je un to reka, ja, ne budilin, poša s njima. I moj brte, da ste vi vidili toga čuda! Uša vam ja, a uno svitlo ki usrid bila dana od puste letrififikacije šta je unutra. A svita ki u tri naša sela. I nike katrige šta skaču gorika udma čim se digneš s nji'. Nema... stani-pani!

DRUGI SELJAK: A kako se zvala prestava?

ŠIMURINA: Čekaj, majku ti božju... jest... Pari mi se da se zvala »Omlet«.

ŠKUNCA: Nije »Omlet«, nego »Hamlet«.

ŠIMURINA: Muči ti, učo, ne prekidaj me! Omlet ili Amlet, šta nije isti belaj? I eto, drugovi i drugarice, ta mi je prestava ostala nikako u pameti, pa sam tija pridložiti da je i mi dajemo.

ŠKUNCA: Što? »Hamleta« da dajemo... pa ti si lud? Ti ne znaš šta govorиш.

PULJO: Nemoj ti tako druže učitelju! Neka si ti svršija škole, ti tute, razumiš li me, nepravilno postavljaš. Drug Šimurina samo pridlaže, a mi smo tute da bi taj pridlog, razumiš li me, stavili na diskusiju.

MAČAK: Ja mislim, drugovi, da bi drug Šimurina moga onako u dvi riči pripoviditi šta je vidija tute u toj prestavi. Da znamo je li taj, kako se zove, Amlet, iđe, stavimo kazti, u naš sektor ili ne iđe.

ŠIMURINA: Oću, drugovi, kako da neću! Eto, da vam pravo kažem, ni sam ne znam što sam sve tute vidija. Izašlo ti, moj brte, pustoga svita na pozornicu, i sve u nikim odorama kakve ne nose ni seljaci ni gospoda. Ne moš pripoznati jesu li u gaćama ili bez nji'. Pa ti se dadoše u niko skakanje i deračinu, i na koncu ti se pobiše između sebe svi, i muško i žensko. I kada sam se diga da idem kući, na pozornici ti ostaše ležati sami mrtvaci. Velim vam, takvog čuda još nisam vidija u svome viku.

BUKARA: Nemoj ti, druže, da nam pričaš ovako, idi mi – dodi mi. Nego lipo, po redu: Najprije je drugovi, bilo to, pa onda to, pa onda to...

ŠIMURINA: Dobro, druže Mate, kad ti veliš, dobro! E, pa, drugovi, kad baš oćete, prestava je išla ovako: Najprije je bija jedan kralj. Dobar kralj, napredan, socijalistički orijentiran. Dušu bi dâ za radni narod i sirotinju. I taj je kralj, drugovi, ima brata koji je bija niko i ništa, neprijatelj naroda, ljuta reakcija. Pa kad je un jedanput spava u polju, dođe ovi njegov brat i ne budi lin, ulije mu ništo u uvo, razridi mu moždane i na mistu ga usmrti. I unda, kad je to napravila, počea se meračiti na njegovu udovicu. A una, vraka izila, u prvo se vrime nikako šticavala i pravila se ki da joj se ne rači. Pa sve tako, oću li, neću li, drž' ovamo, drž' onamo, un ti nju priokrene, š njome u postelju i sutradan ti se una lipo š njime vinča.

TREĆI SELJAK: Vidi kurve, sriću joj vrag odnija! Ženo, sve ste iste, majku vam božju!

MAJKICA: Nego šta si tija! Misliš da će ti se žena ubiti za tobom kad te vrag odnese!

MAČAK: Tako ti je to, moj brte! Nema ti u ženi vire. Privarit će te i s reakcijom kad joj dođe škerac.

ŠIMURINA: A ovi napredni kralj šta je na pravdi boga poginija ima je, drugovi i drugarice, sina koji se zva Amlet. Amlet je bija kršan momak, i ima je curu Omeliju, koja je bila čerka jednog kraljevog namištenika šta je bija tamoka ništo, kako bi vam reka, ki drug knjigovođa Jure u zadruzi. Da ste vidili tu Omeliju! Cice, drugovi i drugarice, to nisu bile cice, nego dva pokala krvi Isukrstove. A pozadina joj je stala isto ki zadnje kolo na zadružnom traktoru. Jo, drugovi i drugarice, da mi se š njome bilo povaljati nigde u slami, volia bi nego da me stavite za predsjednika kotara.

ANĐA: O, svu ti sriću vrag odnija, reći će ti ja ženi šta govorиш.

MAJKICA: E, neš ti! Valjat će se u slami s takvom belecom pored kraljevog sina!

ŠIMURINA: I unda, drugovi i drugarice, kad je Amlet vidija da mu je čaća poginija i da mu se mati počela magaretati, bacija ti se u velike tuge. I tako je un jedne noći od puste žalosti đisa po kući gorika-dolika, kad ti se ujedanput priženta isprid njega nika laprdina, niko plašilo, šta ti ga ja znam. A Amlet, jadnik umra od stra', drugovi i drugarice, i da će pobići, ali mu uno čudo veli: »Ne boj se, Amlete, sine moj! To sam ja, tvoj čaća, šta ti ga je na privaru usmrtila una nesreća, una lupetina od strica.« I tute mu un sve lipo ispripovidi kako je bilo, pa mu još reče: »Eto, Amlete, sad kad sve znaš, ne daj mu pasjemu sinu da uživa narodne trude! Probi ga, marvu, nožem, nek mu udma džigerica ispadne vanka! A unoj kurvi materini šta se š njime spetljala daj dvi po gubici da je udma vrag odnese.«

TREĆI SELJAK: Samo dvi po gubici! Dâ bi joj ja boga da je meni to napravila!

MAJKICA: Aj, k vragu blesav! Šta je ona jadna znala s kim ima posla!

ČETVRTI SELJAK: E, da! Da je znala, sigurno ne bi! Puno je ona birala s kim će kad joj se sukunja pomamila.

ŠIMURINA: I jedanput tako bane ti kod Amleta nika kulturno-umjetnička sekcija šta izvodi priredbe. A u njoj su bili sami prestavnici radnika i seljaka. I Amlet, ne budi

lin, napravi š njima jedan, kako bi reka, leteći sastanak, pa im udari u govoranciju: »Te drugovi i drugarice ovako, te drugovi i drugarice onako! Vi tribate prid kraljem podići demonstraciju i lipo mu drito u lice, kako bi reka, ukazati na sve njegove nepravilnosti.« I moj brte, uni ti, ni pet ni šest, izašli prida nj. Pa kad ti podigoše dreku: Te doli kralj i njegova klika, te nećemo monarhiju, te ovo, te ono, i kad se počeše beljiti i kreveljiti na nj, un više nije zna di će. Pripa se, pobiga, i sakrija se nigdi di ga crni đava ne bi pronaša.

MAČAK: Nek moli boga što mu ja tute nisam bija! Ne bi on meni tako lako majci pobiga!

ŠIMURINA: I unda je Amlet upa materi u sobu. A una se uprav spremala leći, pa je bila unikoj tankoj košulji, tako da se sve kroza nju vidilo... Ono, drugovi i drugarice, istini za volju, je bila stara koka, ali jope, bilo je tute i friškoga mesa, nema, mrtvac bi se osladija! A u sobi je još bija i čaća od Omelije, pa kad je Amlet uša, un ti se sakrije iza nika krpetine.

PRVI SELJAK: A šta je on tute radija?

ŠIMURINA: Vidi budale! Šta će š njome raditi kad je gola u postelji! Neće valjda boga moliti... I kad je, drugovi i drugarice, Amlet uša, una ti je krpa zamrdala, a un ti izvuče niku sabljetinu, pa ti Omelijina čaću njome raspara isto ki mijur i svu mu drobinu vanka prospe. A unda se okrene materi i reče joj: »Ti si majko, imala muža, čovika na svom mistu. A sad, kad je un umra, počela si da se drocaš sa svakom štracom koja se prilipi za tebeka. En ti mliko Isusovo, takve kurvače ki šta si ti još bog nije upamtija!«

TREĆI SELJAK: E, usta mu se pozlatila! Šta joj nije dâ još dvi trisketine, da joj odma glava poleti!

MAJKĀČA: A bože, šta sve čovik neće doživiti od svoje rođene dice! Pa kad mi kažu zašto i' nemam!

ŠIMURINA: I unda, drugovi i drugarice, kad je Omelija vidila da joj je Amlet ubija čaću, nije više tila da mu dade blizu sebeka, da se š njome, kako bi reka, malo pošali. I kad je tako prošlo niko vrime, njozzi ti zagori ispod suknje, pa se pridomisli. Ali sad un nije tija, nego joj reče: »Slušaj ti, Omelijo! Aj ti kod fratar, pa se š njima prndecaj, a ne sa mnom!« A una kako je bila napredna cura, nije tila da iđe kod fratar, drugovi i drugarice, nego ti skoči u niku lokvetinu i udavi se.

MAJKĀČA: A ko joj je kriv kad je blesava! Ne bi ja za njim ni zaplakala kad je taki, pa nek je on kraljev sin!

ANĐA: O, vrag mu dušu odnija! Najprijejadnu curu upropastiti, pa je posli ostaviti!

ŠKUNCA: Dobro, drugovi, molim vas čemu služi čitava ova komedija? Ne mislite, valjda, »Hamleta« spremati! Imate li vi uopće pojma o čemu mi raspravljam? Taj je komad napisao Šekspir, najveći engleski pisac...

BUKARA: Nemoj ti, druže učo, nama soliti pamet. Nismo mi pali s kruške. Šta ti misliš, ako je on tamo iz nika kapitalističke Engleske, da je zato bog! Stali smo mi na rep Švabi, pa čemo i tom Englezu.

ŠKUNCA: Ali, druže sekretare, budite pametni! Znate li vi kakve su to komplikirane uloge? Tu se i profesionalni glumci katkad slome. A dajte, obazrite se malo oko sebe, molim vas, pa mi recite tko je tu uopće u stanju da se pojavi na pozornici.

BUKARA: Ma čekaj! Za koga ti nas držiš, učitelju? Ko je u stanju da se pojavi, veliš. Evo, en ti krv Isusovu, ja ču se pojaviti ako niko neće. I drug Puljo će se pojaviti. Kad smo mi mogli cilu borbu izniti na svojim leđima, možemo i tu prestavu.

MAJKAČA: Ajde, ajde, nećemo sad tute vas slušati! Puštite čovika neka pri povida, da čujemo šta je bilo dalje!

SELJACI: Da čujemo, da čujemo! Oćemo Šimurinu!

ŠIMURINA: I unda, drugovi i drugarice, kad je kralj vidija sve to, počeša ti se malo otraga. I jedanput tako izade ti Amlet prida nj, pa mu reče...

Otvaraju se vrata s lupom i na pozornicu upada ŠKOKO.

ŠKOKO: Je li tute oni Bukara?

BUKARA: Jesam, evo me. Šta oćeš?

ŠKOKO: Tražija sam te po cilom selu. Rekli su mi da si tute... I dobro da si tute... da svi čuju. Jutros je došla milicija na našu kuću. Odveli su moga čaću... vezanog. Čuješ li... vezali su ga ki nikog bandita.

BUKARA: Pa šta to meni govoriš? Šta se to mene tiče?

ŠKOKO: Još kako te se tiče! Ti si ga dâ zatvoriti... I sad ćeš mi, tute, ovako prid svima, reći zašto. Šta je napravija moj čaća da ga milicija triba vezanog u zatvor goniti?

BUKARA: Šta je napravija? To pitaj svoga čaću nek ti on kaže.

ŠKOKO: Ne, ne, njega ja nemam šta pitati. Tebe oću da čujem.

BUKARA: Ja nisam dužan da tebi polažem račune.

ŠKOKO: A ja tebi velim da ćeš mi reći. Reći ćeš, en ti rane Isusove, ili nećeš izaći iz ove sobe!

BUKARA: Ma gledaj, bogati, on mi priti! I to meni, meni, on, jedan zečji isprdak! A znaš li ti da si ti još vonja po pišu kad sam ja sa strašnjima od tebeka izlazija na kraj.

ŠKOKO: Zadnji put te pitam. Zašto si u zatvor posla čovika kome nisi vridan ni petu polizati?

BUKARA: Čujete li ga, drugovi i drugarice, šta govori? Ja posla u zatvor? Jesi li ti pijan, Joco? Šta sam ja, sud ili milicija, da imam vlast ljude zatvarati! Može li tamo u gradu oni twoj direktor u fabrici tebe zatvoriti?

ŠKOKO: A dobro, kad su ti tako čiste ruke, šta ne govoriš? Šta mučiš?

BUKARA: Za tvog bi čaću bilo bolje da mučim. Ali kad si toliko bezobrazan... onda nek se čuje... U zadružnoj se blagajni našlo deset milijuna manjka. Niko osim tvoga čaće nije imao ključ od blagajne... Eto, sad znaš šta je napravija. Pronevjerija je zadružne pare.

ŠKOKO: Lažeš, pasji rode!

BUKARA: Ako lažem ja, ne laže komisija koja je prigledala zadružne knjige i blagajnu. Evo, ako oćeš, ja ču ti pokazati sve prihode zadruge u zadnjih par godina, pa onda pogledaj koliko se para našlo u blagajni. Deset milijuna tute manjka, brajko moj! Deset milijuna! Di su nestale te pare, a? Di su nestale, pitam ja tebe.

PULJO: Drugovi, ja mislim da ovo nije mesto za takve stvari. Ovo je sastanak Narodnog fronta, a ti, druže Joco, eno ti zadruga, pa tamo, razumiš li me, to raspravi.

BUKARA: Eto, sad vidiš ko kome može petu lizati. Dok sam ja pušku nosija i dok su meci oko mene ki muve letali, tvoj čaća je guzicu kraj peći grija. I sad bi tija na milijuni ma da leži, a ja da lozu brstim.

ŠKOKO: Šta se tute prsiš! Ko si i šta si ti? Govnu brat. Misliš da ja ne znam kako si ti pušku nosija. Ako si je triput ispalija kroz cili rat, i to u zrak, bilo bi još i bože pomozi...

PULJO: Drugovi, ja predlažem da drug Šimurina nastavi svoju diskusiju o Amletu!

SELJACI: Tako je! Neka nastavi!

ŠIMURINA: I unda, drugovi i drugarice...

ŠKOKO: Čekaj! Stani! Nek se još i ovo čuje... Ja ne znam di su nestale pare. Ali moj ih čača nije uzeja, to sam siguran. Niko ih je tute među vamika zdipija. I ja vam svima velim da će tražiti toga lupeža. Tražit će ga i naći. A kad ga nađem, en ti milost Isusovu, mali prst neće ostati od njega!

Ode.

BUKARA *nakon pauze*: Eto, drugovi i drugarice. sad recite po duši šta sam ja tute kriv!

Komisija je našla manjak, upravni je odbor odlučija da ga se prida sudu, a ja sam samo izvršija odluku upravnog odbora... K vragu i zadruga, i blagajna, i uprava, i sve zajedno! Čovik bi tija sve najbolje, izmuči se ki stoka, i onda mora još na kraju govna isti!

PULJO: Ajde, Mate, umiri se, bogati! Ko sluša ludog čovika šta baljezga. On je berlav isto ki čača mu.

MAČAK: Nemoj ti, druže Mate, ništa brinuti. Imamo mi u tebeka povjerenja.

BUKARA: Ma gledaj ti samo kako on pljuca po meni, po jednom prvoborcu! I to da je ko, nego jedan... jedan... kozji brabonjak!

MAČAK: Pusti, druže Mate, znamo mi dobro ko si ti, a ko su on i njegov čača!

MAJKAČA: Ajde, dosta je toga! Nismo mi tute došli da slušamo vaše svađe! Šta se to nas tiče? Ajte u birtiju pa se tamoka svađajte! Ja oću da čujem šta je bilo s Amletom!

SELJACI: Amleta... Amleta... Oćemo Amleta!

ŠIMURINA: I unda, brte si ga moj, kralj ti se spremija da Amletu grkljanicu pristriže. E, ali ni Amlet nije bija tako blesav...

PULJO: Dobro je, Šimurina! Ne triba više da pripovidaš. Šta je bilo dalje, vidit ćemo kad bude prestava. Drugovi i drugarice! Prestava koju je predložija drug Šimurina usvaja se. A ti, druže učitelju, ja ti isprid Narodnog fronta stavljam u zadatak da nađeš knjigu di je taj Amlet, kako bi reka, ubiljegovan i da ga, razumiš li me, lipo spremiš. Možeš uzeti koga god oćeš među namika da ti, razumiš li me, tamo pre-stavlja. Eto, tako! Ovim je sastanak završen.

Graja. Seljaci se razilaze.

ŠKUNCA Šimurini: A moj Šimurina! Da ti znaš koliko bi bio zaslužan za kulturu da nisi baš u Zagreb išao vino prodavati!

ŠIMURINA: A šta ja mogu, učitelju! Nisam ni ja kriv šta se kultura o mene očešala!

Svršetak prve slike

ČUJE SE RADIOEMISIJA

Po svemu sudeći, socijalistički preobražaj našeg sela, predviđen Petogodišnjim planom, već je pokazao značajne rezultate. Na gotovo čitavom teritoriju Dalmatinske zagore formirane su seljačke radne zadruge, koje, zahvaljujući pravilnom ideološkom usmjerenju seljaka od strane partijskih organizacija toga kraja, stječu svakodnevno sve veći i veći broj članova. Iako se radi o krševitom i besplodnom terenu, ovdje već danas ima nekoliko velikih poljoprivrednih poduzeća, od kojih je najveće, u selu Mrduša Donja, u protekloj godini ostvarilo brutto prihoda u visini od oko 50 milijuna dinara. S obzirom da mnoge od zadruga, u okviru mjera unapređenja naše socijalističke poljoprivrede, ulažu velike napore u poboljšanju produktivnosti uvođenjem mehanizacije, poljoprivrednih strojeva, traktora i sl., očekuje se da će prihod ove godine biti dvostruko veći.

Inspirirani velikim primjerima heroja socijalističkog rada u kolhozima i sovhozima bratskog Sovjetskog Saveza, članovi poljoprivrednih kolektiva ovog kraja nastoje nesobičnim radom i zalaganjem premašiti normu koja je za ovu godinu planirana. U njihovim redovima već sada djeluju brojni novatori i racionalizatori, koji pronalaze nove, efikasnije načine uzgoja pojedinih kultura, osobito vinove loze i kukuruza. U okviru mjera industrializacije i elektrifikacije, predviđenih Petogodišnjim planom, ove je godine u osam sela uvedena električna struja, a pet sela dobilo je vodovodne instalacije, zahvaljujući dobrovoljnim radnim akcijama mještana, što svjedoči o pravilnom ideološkom djelovanju partijskog rukovodstva, kao i o izgrađenoj socijalističkoj svijesti kod stanovništva ovog kraja. Općenito bi se moglo reći da je već danas životni standard ovdje u odnosu na staru Jugoslaviju porastao za 70%.

Usprkos velikoj angažiranosti oko izgradnje i obnove, stanovništvo Dalmatinske zagore nije zanemarilo ni kulturno-prosvjetni život. Zalaganjem Mjesnih odbora i rukovodstva Narodnog fronta, u svim selima otvaraju se analfabetski tečajevi, tako da je nepismenost stanovništva smanjena od 65%, kolika je bila u staroj Jugoslaviji na svega 23%. Osim toga, već sada u mnogim selima djeluju kulturno-umjetničke družine, koje nedjeljom i narodnim praznikom izvode priredbe i tako pridonose podizanju kulturnog nivoa i jačanju socijalističke svijesti u redovima seljačkih masa. Tako je npr. Seljačko kulturno-umjetničko društvo »Naprijed« iz Gornje Mrduše u čast 1. maja izvelo šaroliki program borbenih pjesama uz pratnju harmonike i nekoliko narodnih kola, dok je dramska sekcija istog društva izvela jednočinku »Trijumf naroda«, koju je s velikim interesom pratilo nekoliko stotina seljaka, od kojih je većina došla pješke iz susjednih sela isključivo radi toga da bi sudjelovala u općenarodnom veselju. Slična kulturno-umjetnička društva formirana su već i u mnogim drugim selima Dalmatinske zagore.

DRUGA SLIKA

Scena ostaje neizmijenjena. Ulazi ANĐA, a nešto iza nje ŠKOKO.

ŠKOKO: Di si, Ande, raju moj! Nema te ništo viditi u zadnje vrime. Samo kutriš u kući i skrivaš se od meneka, ki da sam ti posta težak za oči.

ANĐA: Aj, k vragu tamo, znaš! Šta misliš da će ja za tobom trčati? Oću! Nisam pobravila! Ne bi da zlato prosipaš za sobom. Tamo si se zapleja u nike svađe s onima iz zadruge, pa si i zaboravija na me.

ŠKOKO: Nisam, Ande, tako mi divice Marije! Eto, svaki put kad ti prođem ispred kuće, u vas glas zapivam ne bi li ti na ponistru izašla, a tebe, brte, nigdi pa nigdi.

ANĐA: Nako ima zdravlja i sreće, ti i oni ko ti viruje!

ŠKOKO: Ande, svetu ti nedilju, Ande! Da je tebi znati kako se užgem čim mi ti blizu dođeš!

Uštine je za bedro.

ANĐA *vrisne*: Aaaaaa! Svu ti sriću vrag odnija, tebi i bogu ti! Biž' će te ručerde od mene ka! Nisam ja nika kurvača da ćeš ti mene štipati.

ŠKOKO: Ande, lipa moja... Kad bi me samo malo puštala na se, bilo bi ti lipše nego da primiš sveti sakramenat.

ANĐA: Oću! Takvu finu osobu ki šta si ti! Baš sam poludila! Eno ti ona Majkača, pa nek te ona na se pušta.

ŠKOKO: Šta će mi Majkača? Ja bi se uza te bolje ugrijala. Reci, Ande, zašto me nećeš. Vidi me, šta mi fali? Imam sve one lipe stvari šta curama tribaju.

ANĐA *zasrami se*: E, baš lipe! Drži ih dobro da ti ih ko ne ukrade. Da je meni do nji', snašla bi se ja već odavno.

ŠKOKO: A zašto si me onda zvala vamo?

ANĐA: Ja te zvala! Zva te učitelj, isto ki meneka.

ŠKOKO: Učitelj? A zašto?

ANĐA: Pa eto... Zbog one prestave... Amlet. Ja i ti ćemo prestavljati, znaš! Ti ćeš biti Amlet, a ja Omelija.

ŠKOKO: A dobro, šta su taj Amlet i ta Omelija jedno drugome, a?

ANĐA: Pa... kako da ti kažem... Lipo se gledaju.

ŠKOKO: Aha! To se oće! Od sada pa unaprid ja nisam više koji jesam, nego sam ti, brte, Amlet... A reci, je li se tute u prestavi taj Amlet i ta Omelija dikad u slami valjaju? Ako se ne valjaju, znaš, neću prestavljati!

ANĐA: O, vraga ti izija, uvik ti je ta slama u glavi!

ŠKOKO: Ande, dušo, kad te vidim ovako bublastu, šta mi drugo može doći u glavu... A oćemo li sami nas dvoje tamo prestavljati, ili ih ima jošte?

ANĐA: Ma kakvi sami! Tute su još i moj čaća, i Bukara, i Majkača, i Mačak, i Šimurina...

ŠKOKO *uozbilji se:* Šta, šta, šta, šta! Šta mi to odma nisi rekla? Oprosti, Ande, svaka čast tvome čaći, ali ja tute ne mogu prestavljati. Reci učitelju da mu fala lipa što me izabra, i... neka nade nekog drugog. Zbogom!

Hoće otići.

ANĐA *poleti za njim:* Čekaj, Joco, stani! Kaži mi zašto, za ime božje?

ŠKOKO: Ti znaš, Ande! Oni su moga čaću strpali pravednog u zatvor. Ne mogu ja š njima izvoditi tute nike... šta ja znam... kerefke.

ANĐA: Joco, nemoj otići, tako ti divice Marije! Nemoj zbog meneka. Znaš da mi čaća ne da u zadnje vrime nikud dalje kuće. Ovo je jedino mesto di se možemo naći. Ako odeš, nećemo se dugo viditi.

ŠKOKO: A zašto ti čaća ne dâ da se sa mnom vanka nađeš? Čime sam se ja to njemu zamirija? Pa on mi te obeća...

ANĐA: Ma nisi se ti njemu ništa zamirija. Eto, on je reka učitelju da te uzme za Amleta. A nagovorija je i Bukaru kad se bija usprotivija. Ne bi to sve činija da ima šta protiv tebe. Nego znaš kakvi je. On ne voli da se sastajemo prije vinčanja... Ostani, Joco, bit će nam lipo! Ti Amlet, a ja Omelija...

ŠKOKO: Ali kako ču ja to... Razumi me, curo... Šta će reći moj čaća kad čuje da ja š njima prestavljam... Imat će pravo da mi u gubicu pljune.

ANĐA: A šta će biti, ako se moj čaća razljuti na te zato šta si otiša, pa mi ne dâ da se s tobom vinčam, a? Kad njemu skoči u glavu, svašta tute može ispasti... Joco, molim te... meni za ljubav...

Pauza.

ŠKOKO: Aj, dobro, ostat ču... Ali to je samo zbog tebe, da znaš!

ANĐA: Joco... reci, Joco, očeš li me zbilja vinčati, ili to samo tako govoriš.

ŠKOKO: A reci ti prije jesam li ti drag.

ANĐA: Pa... Nisi mi mrzak!

ŠKOKO: Više volim to čuti, Ande, nego da milost božja kane u me... Daj da ti malo iščupam tog debelog mesa!

Hvata je.

ANĐA *otima se:* Biž ča k vragu od meneka! Šta radiš? Jesi li poberlavija?

ŠKOKO *dijejoj suknju:* Pušti me bar da zeru povonjam!

ANĐA *bježi:* O, sriću ti vrag odnija, ostavi me na miru! Šta si tute navalija ki jarac?

ŠKOKO *stigne je i pljesne po stražnjici:* Ande, krunu ti Gospinu, šta si guzata!

ANĐA *vrišti:* Aaaaaa! Kuga na te došla, beštijo! Plješći one svoje kurvetine šta za njima trčiš po vas dan, a ne meneka... Pazi! Neko iđe!

Ulaze PULJO, ŠKUNCA, BUKARA, MAČAK i ŠIMURINA.

PULJO: Samo naprid, drugovi! Oće li odgovarati ovo, učitelju?

ŠKUNCA: Pa, za nevolju dobro je i ovdje.

Bukara glasno podrigne.

ŠIMURINA: Šta si to, druže Mate, pokvarija želudac?

BUKARA: Ma nisam ga pokvarija, nego sam se priija. Sinoć je ovi Mačak zakla janjca, pa je zva meneka i Milu. I drž 'vamo, drž 'namo, nas tri smo ti, brte, potarašili cilo janje i popili deset litara vina. Pa mi danas vas dan od toga ništo unutra krči, vari se, primeće, šta ti ga ja znam. I niki zrak izlazi iz mene i gorika i dolika. Vidi štumak, kako mi se naduja!

Razgrne košulju i pokaže golu, dlakavu trbušinu.

PULJO: Neka, neka, nije mi te ža', kad nisi ija ki čovik, malo po malo, nego si se, razumiš li me, prižderava ki prase. Tri dila si ti sam pojia.

BUKARA: Nego šta si tija, da ga milujem onako po gospodsku ki ti: komadić po komadić, pa pinjurom u usta. Tako, brte, ide buržoazija. Ja ti volim kad ga šakom zgrabim, en ti suze Gospine, pa ga iščupam iz janjca i onda trgnem zubima. A svaku malo zalijem čašom vina. To je iće, a ne ono čvokanje pinjurom ki kokoš kljunom!

Ulazi MAJKĀČA.

MAJKĀČA: Ajme meni, zakasnila sam! Oprosti, druže učo! Znaš kako je, birtija puna svi-ta, pa dok ih sve istiraš, dok zatvoriš, nikad kraju!

BUKARA: Di si, udovice, rano moja! Svaki put kad uđem u tovernu, ja ti bacim pogled, a ti mene ni abada!

MAJKĀČA: O, vraga ti izija laživog!

BUKARA: Odi vamo, sidi tute kraj meneka, neće ti biti krivo.

Ona sjedne kraj njega, a on je obujmi oko pasa.

Bogami si, udovice, tute u pasu dobro ekonomski osigurana!

MAJKĀČA: Ma pušti me! Imaš ti kod kuće i jaču ekonomiju. Žena ti je šira od meneka.

PULJO: Da počnemo, drugovi! Ja nemam puno vrimena. Ima poslova sutra u polju.

SVI: Da počnemo! Nego kako! Šta imamo čekati!

ŠKUNCA: Dobro, drugovi! Neću duljiti. Vi svi znate moj stav. Međutim, bez obzira na nj, ja sam svoj zadatak izvršio. Nabavio sam dramu, i već sam je otipkao u nekoliko primjeraka. Ali prije nego počnemo, ja bih vam još jednom skrenuo pažnju da komad nije za nas. Suviše je težak. I, ako vi pristajete, još ima vremena da ga promjenimo...

MAČAK: Šta imamo sad minjati? Ovo ili nešto drugo, isti je belaj.

PULJO: Na sastanku Narodnog fronta odlučili smo Amleta. I šta ćemo sad tute prasicu sedlati!

BUKARA: Nego kako! Ili kuj, il' ne mrči gaća!

ŠKUNCA *nervozno:* U redu, drugovi! Kad je tako, onda molim! Vi ste, druže Mate, kralj... vi ste, drugarice Maro, kraljica Gertruda...

PULJO: Vidi, vidi, bogati, udovica, pa trudna!

ŠKUNCA: ... vi ste, druže Mile, Polonije...

MAJKAČA: Eto ti na! Ako sam ja trudna, a ti si zato pola nje.

ŠKUNCA Škoki i Andi: Vas dvoje ste Hamlet i Ofelija... Ti si, Mačak, Laert...

MAČAK: Ja, znači, lajem... vau, vau...

ŠKUNCA: ... a ti si, Šimurina, Horacije...

ŠIMURINA: Šta sam ja?

ŠKUNCA: Horacije.

MAČAK Šapće mu u uho: Odi, odi vamo, da ti kažem šta si.

PULJO prilazi im i sluša: Šta, šta, šta... Pa da šta je nego Kuracije!

ŠKUNCA dijeli im skripta: A sad da vidimo! Probat ćemo ovako nasumce. Eto, recimo, scena između kralja i Hamleta iz prvog čina. Stranica 20, molim! Počnite, druže sekretaru! Vi ste kralj. Odavde.

Pokazuju mu.

BUKARA: Šta, da čitam, je li? Makni se, Mare, tamo, daj mi mista... Čita monotono i nespretno. »Za tvoju čud je dično, Hamlete, i nježno je što tim tugovanjem toliko častiš oca svojega...« Odnija ga vrag šta je zapetljani! Šta ne može reći u dvi biside, ki čovik čoviku: Lipo je, brte, od tebe šta se toliko kidaš za čaćom... Čita: »Al treba znati da je i tvoj otac izgubio svog oca, a i njegov je izgubio svog...« Ma nemoj mi reći! U velike li si mi ti mudrolije udarija! Pa kud će, brte, nego ga izgubiti? Lipo li bi to bilo da mi čaća onako star i nemoćan jošte sidi za kominom u kući, i da je šnjime još i njegov čaća i njegovoga čaće čaća. Moga bi k vragu koliko sam dug i širok... Čita: »To je grijeh spram neba, grijeh spram mrtvih i grijeh protiv prirode i ludost spram ra-razuma, što zbori sve o smrti o-ta-ta-otaca i od prvog mrtvaca pa sve do onog, što je danas umro, do-dovikuje nam: Tako mo-mora biti...« E, tute mu ga ne razumim ni crne ni bile. Ma pogledaj, molim te, šta je on ovde nadrobija: te nebo, te mrtvi, te priroda, te ludost, te razum, te smrt, i onda ti na koncu još veli: »To mu ga tako mora biti!« Jesi li ti ono učitelju reka da je to niki veliki čovik? Meni se pari da njemu nisu sve daske na mistu.

ŠKUNCA: Samo vi, druže sekretare, hrabro nastavite! To su za sada još ovako... sitne po-teškoće.

BUKARA čita: »Al istrajati tvr-do-gla-gla-gla...« nek iđe u božju mater, i on i ko mu je dâ pero u ruke! Nije to, brte, za svakoga! Ovo ti je, moj učitelju, nika budalina. Ne moš ga uhvatiti ni za glavu ni za rep.

ŠKUNCA smije se trijumfalno: A što ja mogu drugovi? Ja sam vam odmah rekao da je tekst pretežak.

BUKARA: Ne, ne, ti si se privarija, učitelju. Ništa tute nije teško. Nego, brte, kad si pis-men, lako te čitam, a kad si nepismen, ne mogu nikako. Eto, to ti je! Glavu dajem da je moja pokojna baba Stana bila triput jača na peru od njega... Nema druge, nego ti ćeš ovo morati da popraviš. Ne može to ovako ostati!

ŠKUNCA: Da popravim? Šta je vama? Ja da popravim Šekspira, najvećeg engleskog pisca svih vremena! Oprostite, ali ja se to ne usuđujem.

BUKARA: Ne beri ti brige, druškane. Šta onda ako je on tamo unikoj buržoaskoj Engleskoj pisac! Ja sam zato tute, u jednoj socijalističkoj zemlji sekretar partijskog akтиva. Samo ti popravi, a on može da ti puše outraga.

ŠKUNCA: Ali šta da popravljam? Kako da popravljam?

BUKARA: Pa lipo, brte, popravi kako bog zapovida, da te vas svit tute u selu razumi. Zar tebi nije lipše i, kako bi reka, telegentnije kad se ono u pismi veli: Oj ti mala iz mojega sela... Nu, Mile, odi vamo da zapivamo!

BUKARA i PULJO *pjevaju:*

Oj ti mala iz mojega sela,
Šta si tako tužna nevesela?
000000000000!

BUKARA: Eto, tako bi tribalo i to da preinačiš!

ŠKUNCA: Pa vi ste poludjeli! To što vi tražite od mene, to je čisti kriminal! To je kažnjivo po zakonu.

BUKARA: Šta kriminal? Šta kažnjivo po zakonu? Po čijem zakonu, en ti mliko Isusovo? Jesu li tute na vlasti Englezi, ili naš radni narod? To ćeš ti, druže, prominiti, kako sam ti reka, i kvit!

ŠKUNCA: Kakvi Englezi, kakav radni narod? Što trabunjate! To je zločin prema kulturi. Ja to ne mogu i neću.

BUKARA: Ako ti, druže učo, nećeš, dobro. Ne moraš, brte. Naći ćemo mi drugoga. Ali slete mi nedilje, nećeš dugo grijati strinu tute kod nas. Javit ćemo mi onim tvojim prepostavljenim drugovima kako se ti staraš za prosvićevanje radnog naroda tute na selu. Nećeš ti, druže, biti u jednoj socijalističkoj zajednici povjerenik za kulturu i prosvitu, ne, ne!

ŠKUNCA: Oprostite, ja nisam rekao da neću prosvjećivati narod. Nemojte čitavu stvar sada prebacivati na politiku, molim vas! Ja samo smatram da ovo što vi hoćete nije nikakvo prosvjećivanje, nego zatupljivanje naroda... Ali što se ja tu... Uostalom, zašto ne! Imat ćete to što želite. Samo molim, da se zna. Ja za to ne snosim nikakvu odgovornost!

Pauza.

MAČAK: Drugovi, ja bi se ništo nadoveza na diskusiju druga sekretara... Ja mislim da bi taj Amlet triba biti jedan pozitivan drug i rukovodilac koji se bori za prava radnog naroda. Ne može on tute da bude niki princ, pristolonaslidnik, šta ti ga ja znam, ki šta je bija, rečemo kazti, drug... ovaj... kralj Petar. To nije na liniji naše Partije. Tribalo bi i to prominiti.

ŠKUNCA: Lijepo bogami! Sad kad sam pristao da pojednostavim tekst, sad još tražite od mene da i sadržaj mijenjam. To je ipak malo previše!

BUKARA: Ne, ne, ne, to nije ništa previše! Dobro govori drug Mačak. Nije kralj Petar bija za radni narod, nego je radija protiv njega. Taj drug iz Amleta nepravilno postavlja stvari.

ŠKUNCA: Ali molim vas! Kralj Petar je jedno, a Hamlet drugo! Otkud nama pravo da zbog kralja Petra mijenjamo sadržaj »Hamleta«?

BUKARA: Ako taj Amlet, druže, širi niku reakcionarnu propagandu, onda mi to možemo i moramo... Amlet triba da bude prestavnik radnika i seljaka. Ti to ima da popraviš!

MAČAK: Ja mislim, drugovi, da je taj šta je napisa toga Amleta surađiva za vrime rata s četnicima!

ŠKUNCA: Ja sam svoje rekao. Dramu skratiti, tekst pojednostaviti – to mi nije teško. Ali dirati u sadržaj, to ne mogu, pa da me sad objesite naglavce.

BUKARA: Aha! Ti se, znači, slažeš s ovim šta je ta engleska buržoazija tute napisala. Po tvome je kralj Petar bija za narod, i tribalo bi ga jope dovesti na vlast, je li? Ako je tako, nećemo mi tvoju pomoći! Izvoli, brte, otići. Reakciji nije mesto u našim redovima.

ŠKUNCA: Molim vas nemojte iskrivljavati moje riječi! Ja se nisam tako izrazio. Ja želim samo reći da ne mogu pisati drugog »Hamleta«, jer se za to ne osjećam sposoban. Ja nisam Šekspir.

BUKARA: Čekaj, čekaj, en ti milost Isusovu! Raskrinkat ćemo mi tebe prid narodnim masama. Pokazat ćemo mi narodu tvoje pravo lice. Nemoj misliti da ćeš ti nas privarići. Dobro smo mi tebe nanjušili. Ti si, druže, satelit jedne kapitalističke sile...

ŠKOKO *upada*: Šta ste tute nasrnuli na čovika? Puštite ga da radi kako on zna. Kog je belaja on iša u školu, kad mu vi tribate soliti pamet!

BUKARA: Tebe, Joco, niko ništa nije pita. Bolje ti je muči, i ne petljaj se u stvari u koje se ne razumiš.

ŠKOKO: Ja se ne razumim, je li? A ti se puno razumiš. Kad si toliko pametan i učen, šta ti ne popraviš tu prestavu, nego čovika tute goniš?

BUKARA: Dobro, ko si i šta si ti da ti mene pozivaš na red?

ŠKOKO: A ko si i šta si ti da se tute praviš najpametniji?

BUKARA: Ako ništa, ja sam među vama najstariji. A osim toga, proša sam školu koju ni ti ni učitelj niste, a to je ona iz četrdesetprve.

ŠKOKO: Nisi ti tu školu ni povonja! Misliš ti da ja ne znam kako si iša u borbu. Iša si, brajko, četrdesetčetvrte, kad su te regrutirali, i bija si ekonom u jedinici. A prije toga si strinu ladija gorika u Bukovici.

BUKARA: Pazi ti, Joco, šta govorиш! Ti tute vriđaš, i to ne mene, nego narodnu vlast vriđaš!

ŠKOKO: Ma nemoj mi reći! A koji ti je to narod šta stoji iza tebe? Je li to možda Mačak?

ŠKUNCA: Stani, mladiću! To nije potrebno. Ne treba meni nikakva pravda ni zaštita. Znam ja bolje od tebe kako izići na kraj s glupošću. Već deset godina ja se s njom rvam i gonim po ovom terenu. Iz pet sela ona me je dosad istjerala, a u ovom šestom postalo mi je jasno da s njom treba živjeti u dobrom sustinarstvu... Dobro, drugovi, ja ću popustiti. Učinit ću sve po vašoj želji. Napisat ću vam novu dramu. Samo vas jedno molim: Neću da se nigdje spominje ni moje ni Šekspirovo ime!

BUKARA: Bravo, učitelju! Takvog te oču! Evo ruke! Sad znam da si naš čovik.

ŠKUNCA: Dobro, dobro, drugovi! Nemate mi na čemu čestitati... Sad vas molim da me ostavite malo samog... da razmislim o svemu. Kad svršim posao, ponovo ću vas zvati da probamo.

Prisutni se dižu.

ŠIMURINA: Da te nešto pitam, učitelju. Bi li ti moga, kad bude prestava, da me nikako namistiš na pozornicu, pa da lipo, brte, diskutiram s narodom ki ono nikidan na sastanku? Znaš kako je, ljudi neće razumiti prestavu ako im je niko ne bude tumačija. Mi smo ti, brte, ki čuci. Eto, ni ja ne bi zna šta sam gleda da mi uni drugovi iz Zagreba nisu cilo vrime tumačili: Ovo ti je, druže, ovako, a ovo jope onako!

PULJO *smijulji se*: Dobro, a ko će onda prestavljati onog... onog... Amletova prijatelja?

ŠKUNCA: U redu! Može Šimurina! Kako ne bi moglo! Sve može! Što god hoćete – može! A za Horacija ćemo lako. Sad kad je Hamlet postao čovjek iz naroda, narod je Hamletu prijatelj.

ŠIMURINA šapće mu: Znači, sad je narod...

ŠKUNCA: Jest... Narod je Horacije.

ŠIMURINA odlazeći: Eto, narode, sad si ti... Amletu prijatelj.

Prisutni se razilaze.

BUKARA na stranu Majkači: Udovice, boga ti tvoga, šta si jaka. Ima u tebi više mesa nego u ciloj zadružnoj bikariji.

Hvata je oko pasa.

MAJKAČA otima se: Koji ti je vrag da si se tako pomamija? Nemoj tute, vidić će nas. Šta će reći ljudi. Nema ni godinu dana kako mi je umra muž.

BUKARA: Ajde, ajde, nemoj mi se sad praviti nika manjurica. Kad ti je muž bija živ, nije ti bilo stalo šta će ljudi reći, a sad si mi ujedanput počela tute boga moliti.

MAJKAČA: Onda sam to radila za dišpet mužu, jerbo se nije zna ponašati u postelji ki čovik, a sad to radim za svoj gušt, pa mi je stalo.

BUKARA: En ti oči Gospine, noćas ču te zgužvati isto ki armoniku! Evo ovako...

Zgrabi je.

MAJKAČA: Ma okani me se, đavole...

BUKARA: Slušaj... čekat ču te za po ure ispod smokve na kraju sela.

MAJKAČA: Dobro, dobro! Samo da znaš! Neću na travi! Nije mi više dvadeset godina. A i reuma me muči.

Odlaze.

ŠKUNCA ostaje sam, duboko zamišljen. Vani je već pao sumrak. On lagano otvara knjigu s tekstrom Shakespeareovog »Hamleta« i nezainteresirano je prelistava, a onda se na jednoj stranici zaustavi i udubi u tekst.

ŠKUNCA čita polagano:

Sad sam sam.
O, rđa sam i nitkov kukavan!
... budalast, gadan miltavac,
Ja kunjam tu ko neki drijemalo
I ne hajem za svoju stvar i ne znam
Da kažem ništa...
Ta zar sam ja kukavelj? Tko me zove
Nitkovom? Tko mi glavu razbijala?
I tko mi čupa bradu pa mi je
U lice baca? Tko me za nos štipa?
I tko me u laž ugoni i tjera?
Ej, tko mi čini to? Ha, bora mi,

I to bih podnijet morao, jer valjda
 Golubinje sam jetre, nemam žuči
 Da njome svoju patnju zagrčim,
 Jer inače bih bio nebeske
 Sve jastrebove lešem toga gada
 Nahranio...¹

Svršetak druge slike

ČUJE SE RADIOEMISIJA

Prodor novih, socijalističkih odnosa u naše selo iz dana u dan sve je intenzivniji. No uza sve to, još uvijek nisu u potpunosti eliminirani ostaci starih, klasnih kapitalističkih odnosa. Oni su se zadržali u vidu privatno-vlasničkog mentaliteta kod nekih klasno nesvjesnih i reakcionarno raspoloženih pojedinaca. Ovakve socijalizmu tuđe i neprijateljske pojave često su rezultat i nedovoljne budnosti partijskog rukovodstva, kao i nedovoljno razvijenog smisla za kritiku i samokritiku jednog dijela seljačkih masa sa inače izgrađenom socijalističkom sviješću. U mnogim seljačkim radnim zadrušama jedan dio članstva nije se u potpunosti saživio sa duhom kolektivizma i pokazuje stanovite privatno-vlasničke tendencije, a ponegdje ima i slučajeva utaje i pronevjere društvene imovine.

Sve ove i ovima slične deformacije moglo bi se u neku ruku uzeti i kao normalne, s obzirom na to da je naše društvo još mlado i da je proces socijalističkog preobražaja našeg sela u posljednje vrijeme prilično ubrzan i dinamičan.

A osim toga, u našem selu još uvijek žive reakcionarne i protunarodne snage u vidu raznih razvlaštenih kulaka, lihvara i njihovih slugu i pomagača, koje ne mogu nestati preko noći. No bez obzira na to, ne možemo a da se ne prisjetimo onih slavnih i velikih dana naše narodnooslobodilačke borbe, kada je na svim borcima ležao teret ogromne moralno-političke odgovornosti za svaki postupak i kada se za ne samo ovakve drastične slučajeve namjernog prisvajanja društvene imovine, nego i za svaku i najmanju nehotičnu aljkavost i nebrigu prema njoj, plaćalo javnim sramoćenjem pred čitavom jedinicom, akoli ne čak i životom. Stoga je jasno da su ove nemile pojave dobrim dijelom i rezultat popuštanja upravo te moralno-političke odgovornosti kod jednog dijela komunista, koji su se, zadovoljni onim što su postigli, uspavali u svojoj sigurnosti i izgubili svaku samokritičnost prema vlastitom radu. Razni neprijateljski elementi, ostaci prošlosti, koji bi htjeli zaustaviti tok društvenog razvitka i vratiti ga natrag, to, naravno, koriste i zadaju nam udarce tamo gdje najmanje očekujemo. Zato je potpuno jasno da naše mlado društvo mora angažirati sve svoje snage u borbi protiv tendencija egoizma, privatizacije, neodgovornog rukovođenja i nebrige u odnosu prema društvenoj imovini, bez obzira u kakvom se obliku one javljale, i da u tome moraju osobito prednjačiti i služiti primjerom drugovi komunisti, koji su i u ratu bili uzor svijesti i odgovornosti. Inače, ako dopustimo da ove pojave već sada, svega nekoliko godina poslije oslobođenja, uzmu toliko maha, onda se s pravom možemo pitati kuda bi nas to moglo odvesti i kakve bi teške i sudobnosne posljedice to moglo imati po izgradnju socijalizma u našoj zemlji i po budućnost naših naroda. Trebali bismo stoga ubuduće pojačati budnost, uočiti slabosti i kod samih sebe i učiniti sve za podizanje socijalističke svijesti kod našeg seljaka...

¹ Prijevod dra Milana Bogdanovića.

TREĆA SLIKA

*Ista prostorija, samo nekoliko dana kasnije. Na sceni su BUKARA, PULJO i ANĐA.
BUKARA uči ulogu napamet.*

PULJO: Bogami, Mate... sviđalo ti se, ne sviđalo... ono je istina.

BUKARA: Šta je istina?

PULJO: Ono što je reka Škoko. Da si tek četrdesetčetvrte iša u borbu.

BUKARA: Pa... kako se uzme. I istina je i nije istina. Točno je da sam iša tek četrdesetčetvrte, ali ja nisam sidija skrštenih ruku gorika u Bukovici ki šta on veli.

PULJO: A tako!

BUKARA Ma šta »a tako«! A reci ti meni kad si ti iša. Dva miseca prije meneka. I ti sad meni »a tako«!

PULJO: Ali ja nigdi ne govorim da sam prvoborac.

BUKARA: Pa i ne možeš ti da se mećeš sa mnom. Ja sam se odma' od početka borija... na svoj način. Pomaga sam partizane, dava im ranu, sakriva ih u kući. Nosija sam, brte, glavu u torbi.

PULJO: A moj Mate! Lako ti je na taki način biti prvoborac.

BUKARA: Nemoj tako, brte Mile! Nije svako od nas stvoren da pušku nosi... Ja sam uvik bija dušom i tilom za Partiju... i borija sam se kako sam zna i mogu... I zar će sad meni niko derle tute stavljati pod nos šta sam tek četrdesetčetvrte iša u borbu! En ti milost Isusovu, da mu ti nisi čer obeća, zna bi mu bog šta bi mu bilo!

PULJO: To je druga stvar. Tute on nema pravo.

BUKARA: Slušaj, Mile! Ja i ti smo stari prijatelji, i možemo govoriti onako otvoreno ki čovik s čovikom. Taj momak će ti biti zet. U redu, ja ne želim da se u to mišam, ali bi ti mora malo više pripaziti kome daješ čer... Zar on tebi nije sumnjiv u zadnje vrime? Pogledaj ga samo tute na probama! Uvik sidi u kantunu, sam, i ni s kim ni riči ne govari. Niti koga vidi niti koga čuje. A počeja je da luta noću po selu isto ki duv. Svaki put ga sritneš tamo di mu se najmanje nadaš. I uvik bulji ispod sebe i misli nikog belaja. Misli, brte, pa misli!

PULJO: Ja tute ne vidim ništa sumnjivo. Momak je brigama pritisnut. Čaća mu je u zatvoru zbog krađe. Nije to mala stvar.

BUKARA: A ja ti velim da on smišlja niko zlo. Mi smo njegovog čaću ulovili u krađi i poslali u zatvor. I budi siguran da on nas sad vreba da nam se osveti... Ako nije i što god gore. Vidija sam ga u zadnje vrime nekoliko puta s onim Markanom šta mu je čaća bija ustaša. A i s popom sam ga vidija kako se ništo došaptava.

PULJO: Misliš da bi on mogu onako ništo politički, a?

ANĐA: Nije istina! Ne viruj, čaćo! Nije Joco taki. Ne bi on nikome na ža' učinija.

BUKARA: Muči ti, curo! Šta ti znaš! Ti njega ne gledaš kroz oči, nego kroz suknu... Ali šta ti misliš, Mile, zašto se on mota oko twoje Andje? Tute u selu ima i lipših cura, a on je baš nju izabra... Viruj ti meni, on oče da se uvuče u naše redove. A možda da i tebe iskoristi za svoje petljancije.

PULJO: Bogami... Moglo bi i biti!

ANĐA *plače*: Čačo! Nemoj mu virovati, tako ti divice Marije! Ajme meni, jadna ti sam, neću se udati! Ko će me posli uzeti ako me od Joce rastavite?

PULJO: Ajde, muči, blesačo jedna, šta tute cmizdriš? Još čemo mi, razumiš li me, ispitati je li sve to istina. Ako drug Mate ima pravo, šta će ti onda on?

BUKARA: E, to je ono! Njega treba ispitati. Triba viditi šta se to kuva i miša u njegovoј glavi.

PULJO: Znam. Tribalo bi. Samo... kako?

BUKARA: Ima, brte, i tome lika. Za to bi najbolja bila tvoja Anđa. Ona je š njim i onako... ti me razumiš... i on bi njoj reka sve šta ga muči... Samo kad bi ga ona na onako... stručnjački način ispitala.

ANĐA: Ajme... Ne mogu ja to, čačo! Ja to ne znam.

PULJO: Ti si to lipo zamislila. Samo nije ni on toliko blesav.

BUKARA: Pušti ti to šta nije blesav. Kad bi ona, metnimo li, došla k njemu pa počela: Lipi moj, dragi moj, slatki moj Joco, reci ti meni, srce moje, šta je to s tobom u zadnje vrime; pa kad bi joj on ništo malo reka, a ona jope: Lipi moj, reci ti meni šta ti onako misliš o narodnoj vlasti, a; a ja ti velim da ne bi odolija. Niko tute ne bi odolija. Ženske su lisice, znaju one to.

PULJO: E, bogami, tako čemo i napraviti!

ANĐA: Ne... Za ime božje, čačo, ne znam ja lagati i pritvarati se. On će odma' viditi da je to nika varancija. Neću ja to!

PULJO: Slušaj, Andje, svetu ti nedilju! Kad ja ništo naredim, nema tute oču-neću, ti to znaš. Lipo ćeš ga ispitati kako je reka drug Mate, pa bog! Jesi li razumila!

BUKARA: Čekaj, čekaj, čekaj... Znaš da bi mi to mogli odma' danas posli probe... Evo, ovako! Kad sve svrši, ti bi ga, Andje, mogla namamiti da dođe vamoka... To ti neće biti teško. Ostavit ćeš ti otvorena vrata i pogasiti letriku, tako da ne bude sumnjivo... A mi bi se, Mile, mogli sakriti nigdi tute...

ANĐA: Jo, meni, majko moja... Kako ću ja to?

BUKARA: Ma nije ti to ništa, curo! Imaš ti dobar mamac tute otpozadi. Mrdni mu njime dva-tri puta i šmugni vamo, pa ćeš viditi kako će on sam za tobom doći.

ANĐA: Ali to nije lipo... Ja i Joco se volimo... On će me vinčati...

BUKARA: Ajde, curo moja! Ko ti danas koga voli. To su sve šurke babe Jurke. Dode i ode ki da nije ni bilo. Slušaj ti svoga kuma Matu!

PULJO: Osim toga, šta ti znaš kako on tebe voli i zašto te voli. Mi smo tute, razumiš li me, mjerodavni da bi o tome donili zaključke. Ovo je i za tvoje dobro, i ima da nas slušaš. Kad svrši proba, vamo š njim!

BUKARA: Pazite... neko dolazi!

ANĐA: Čačo... molim te ki majku božju! Sve ću učinit... sve, samo to ne!

PULJO: Očeš, Andje, en ti svetu Andđeliju, ili nećeš kruva isti. I pazi da mu ne izlaneš što-god od ovoga šta smo tute govorili, jerbo ću ti jezik odrizati. Jesi li čula?

ANĐA: Ajme meni, jadna ti sam, šta će sa mnom biti!

Ulaze ŠKUNCA i ŠKOKO.

ŠKUNCA: Dobar dan! Oprostite, drugovi rukovodioci, malo sam, kao što vidite, zakasnio. Što ćete, poslovi, školske zadaće...

PULJO: A ništa, ništa! Mi smo onako... ovaj... malo pričali, pa nam nije bilo dosadno.

BUKARA: Je li, druže učo, šta ti veliš, bogati, kako napreduje ova naša prestava?

ŠKUNCA: Moglo bi, doduše, i brže, ali što mogu... ja sam prezauzet...

BUKARA: A kad bi to, ovaj, onako otprilike moglo biti gotovo?

ŠKUNCA: Pa, s obzirom da je to za nas sitna riba, moglo bi već za mjesec dana.

BUKARA Škoki: A, tako! Neka, neka! A ti Joco! Šta je s tobom, jadan ne bija? Sav si nikako uša u se ki da si se, brte, na dimu sušija!

ŠKOKO: Pušti me na miru!

BUKARA: Ih! »Pušti me na miru.« Nisam ništa zlo mislila. Samo onako... pitam.

ŠKOKO: Ti mene nemaš šta pitati. Ni ti mene ni ja tebe. Jesi li čuja?

PULJO: Ajde, ajde, nećemo se sad jope svađati! Nismo zato tute došli, nego da probamo.
Ja mislim, druže učo, da bi tribalo početi odma'!

ŠKUNCA: Pa da! Naravno! Treba početi što prije. Literatura pati... Dakle, drugovi, za danas sam pozvao samo vas četvoro, jer ćemo probati scenu iz trećeg čina između Hamleta, Ofelije, kralja i Polonija. Pazite ovamo, da vam još jednom objasnim situaciju! Hamlet, najčišća inkarnacija narodnih ideaala, zna da je kralj ubojica i pretvara se da je lud kako bi ga uhvatio u klopku... Mračne snage reakcije u liku kralja i Polonija slute da on nešto zna i podmeću mu Ofeliju... to jest, Omeliju, do vraka, uvijek to zaboravljam... da ga ona onako malo ispita... Ali što ja to vama objašnjavam! Pa vi to znate bolje od mene. Dakle, na scenu, molim... Jeste li naučili tekst napamet?

BUKARA: Da kud će!

ŠKUNCA: Dobro, onda možemo početi. Najprije ćete se predstaviti publici. Prvo vi, druže sekretare. Idemo... »Ja sam, ljudi...«

BUKARA: Ja sam, ljudi, jedan strašan kralj,
Moja šaka udara ki malj.
Sve poda mnom kuka, pišti, stenje
Ljudi, stoka, drvlje i... i... i... kamenje.
Samo Amlet, en mu božju majku,
Na meneka podiga je hajku.
Ali ja ču njemu na rep stati,
I dvi ču mu... čekaj, čekaj, kako mu ga ono dođe? Aha!
I dvi ču mu po tambuču dati!

ŠKUNCA: Dobro je, samo znate, morali biste djelovati mnogo strašnije. Vi ste ipak kralj.
Dajte, još jednom!

BUKARA ponavlja čitav tekst vičući i groteskno gestikulirajući.

ŠKUNCA: Izvrsno! A sada vi, druže Mile... »Pogledajte, ljudi...«

PULJO: Pogledajte, ljudi, Polonija,
Šta bi cilog vola sam izija.
Kralj ga uvik... Kralj ga uvik... Kako ono? Aha!
Kralj ga uvik do sebeka diže,
Jerbo on mu golo dupe liže...

Bogami, učitelju, ovo mi nikako ne iđe s jezika, pa ubi me.

ŠKUNCA: Ali zašto? Pa to niste vi. To je Polonije, zar ne... A sad se okrenite ovamo... »Evo, kralju...«

PULJO:
 Evo, kralju, Omelija moja,
 Neka bude uzdanica tvoja.
 Neka dvori tvoje kosti stare,
 Čisti kuću, štale i ambare.

ŠKUNCA: Bravo! Izvrsno! Samo, znate, kad govorite takve opće poznate stvari... mislim, koje se odnose na likove iz komada... ne biste smjeli zapinjati. Idemo dalje!

Uzima dvije stolice.

A sada, kako bi Amlet trebao ovuda naići, kralj i Polonije pribjegavaju reakcionarnoj metodi prисluškivanja i skrivaju se iza zida. Evo, recimo, ovo je zid.

Postavlja stolice.

Stanite tu, iza njega, molim, i čučnite! Niže, niže, još niže! Ta-ko! Omeliju ostavljaju tu, da sjedi na klupi... Evo, ovo je klupa! I daju joj tobože da čita nekakvu knjigu.

Postavlja treću stolicu.

PULJO: Ne valja, ne valja, druže učitelju! Što će joj kog belaja knjiga? Omelija je naša prava narodna korenika, a ne niko osušeno gospodsko strašilo u očalima. Daj ti njoj da radi niki narodni posal!

ŠKUNCA: Gledaj, boga ti, kako se toga odmah nisam sjetio! Pa naravno! Knjiga se čita u onoj nazadnoj verziji... Imate pravo! Mogla bi, recimo, da krpi ocu hlače!

BUKARA: Aja! Ne valja ni to! To je, razumiš li me, privatni sektor. Nek se ona bavi nikim poslom kolektivnog značaja! Daj joj, brte, da prede vunu. To rade naše cure.

ŠKUNCA: Odlično! Neka predu vunu! Idemo dalje... Sad nailazi Amlet i govorи svoј čuveni monolog: Biti il' ne biti... E, tu mi, vidite, morate ipak odati priznanje. Ja sam tu izbacio onu staru Šekspirovu subjektivističku dilemu. To: Biti il' ne biti, to je ovdje, znate, više jedna onako tipična naša, balkanska, hajdučka alternativa, u duhu naše svijetle tradicije: Ili ču ga ja njemu ili će ga on meni... Razumijete? Ne? Svejedno!

Škoki: Idemo, mladiću!

ŠKOKO: Pušti me, učitelju... Ne mogu!

ŠKUNCA *vuče ga nasilu:* Hajde, hajde, nije ti to ništa... Jesi li naučio napamet?

ŠKOKO *vadi iz džepa papir.* Nisam.

ŠKUNCA i ŠKOKO *govore zajedno, Škunca sa zanosom, a Škoko čitajući bez volje:*

Ili jesam ili ti ga nisam,
 Niti znadem ko sam niti di sam,
 Il' ču biti ili ti ga neću,
 Il' ču pasti u nevolju veću.
 Aoj, kralju, pljunem ti na lice,
 Zašto gaziš narodne pravice?
 Odi amo, boga li ti tvoga,
 Pa da vidiš, brajko, ko će koga.
 Kad te moja kujica propara,
 Neće tebi tribati likara.
 Nećeš našeg uživati truda,
 Neg ćeš isti od labuda muda...

ŠKUNCA: Eto, tako bi to nekako trebalo... Malo prijeteće gestikulacije, malo škripanja zubima, malo kolutanja očima, da sve kraljeve ovoga svijeta od straha oblije smrtni znoj. Inače, moglo bi se protumačiti da ti je žao monarhije.

ŠKOKO: Je li se ti to rugaš, učitelju?

ŠKUNCA: Oprosti... oprosti, mladiću! Ako se rugam, ne rugam se tebi, nego sebi... sebi!

Glasnije: Dobro! Da nastavimo! Imamo ljubavnu scenu između Amleta i Omelije. Dakle, ugledao si Omeliju kako sjedi i čita, to jest, rekli smo, ne čita, nego prede vunu, prilaziš joj i govoriš: Omelijo, moga srca diko, tebe voli malo i veliko...

BUKARA: Čekaj, učitelju! A kako bi bilo da on njoj to zapiva, a?

ŠKUNCA: Odlično! Može i zapjevati! Hajde mladiću!

ŠKOKO: Ma šta me tute zezate... Neću!

BUKARA: Pušti ti njega, učitelju. Ako on neće, mi ćemo. Odi, Mile...

BUKARA i PULJO pjevaju:

Omelijo, moga srca diko,
Tebe voli malo i veliko...
000000000000J

ŠKUNCA: Tako, tako, tako! A sad ti, Andje, njemu odgovaraš... »Oj Amlete...«

ANĐA pjeva Škoki:

Oj Amlete, moja rano ljuta,
Ja te volim po tisuću puta.

ŠKOKO nevoljko pjeva:

Omelijo, janje moje bilo,
Ti si meni i dragi i milo.

ANĐA: Oj Amlete, moja muška snago,
Ti si meni i milo i dragi.

ŠKOKO: Omelijo, ti si kano bajka,
Bez tebeka jadna li mu majka.

ANĐA: Oj Amlete, cvite moj rumeni,
Bez tebeka, ajme ti se meni.

ŠKOKO: Omelijo, biži od tuteka,
Tebe oće mrazit od meneka.

ANĐA: Oj Amlete, moje rosno cvijeće,
Sad nas nitko rastaviti neće.

BUKARA i PULJO: 000000000000J

ŠKUNCA: Bravo! Toliko je daleko od Šekspira, da on može sasvim mirno u grobu spavati.

Idemo dalje! Slijedeća scena. Amlet glumi ludilo, a Omelija pokušava izvući od njega što zna o kralju...

ANĐA: Da te ništo pitam, učitelju! Kakva je cura ta Omelija? Ako ona voli Amleta, je li pošteno od nje da pomaže kralju?

ŠKUNCA: Nije pošteno, ali je pametno! Voli, voli, voli, šta ti je to voli? To se ionako jedanput raspline kao dim. A ovamo, vidiš, mogla bi se zamjeriti kralju, mogla bi oca dovesti u nezgodan položaj, a to nije mačji kašalj. Uostalom, nije ni ona najgora. Ima ih koji su se i svoje vlastite pameti odrekli da bi se mogli skloniti u sigurnu luku... Da nastavimo! Scena ludila: Amlet prodorno vrisne i valja se po tlu, a Omelija ga pita: Šta je tebi... Hajde, Andje!

ANĐA: Šta je tebi, Amlete mili,
Jesu li ti na ža učinili?

ŠKUNCA: A Amlet joj odgovara: Omelijo, golubice bila... Idemo, Joco!

ŠKOKO se nervozno okreće od njega, a ŠKUNCA nastavlja:

Omelijo, golubice bila,
Pamet mi se jadnom pomutila,
Jerbo nema dobrog čaće moga,
Čaće moga, a svekara tvoga.
Ti si, čačo, pravi junak bija,
Za slobodu narod pridvodija.
Otkad tebe tute nema više,
Narodu se crna knjiga piše.
A sad mu se ti ponovo obraćaš... Kako ono, a?

ANĐA: Oj Amlete, svetoga ti duva,
Ko je njega pod zemlju otpuva?

ŠKUNCA govori u sve većem zanosu koji na kraju prelazi u bijes:

Kralj je njega ljuto privarija,
U slipo ga oko udarija,
Jerbo kralj je kurvinskoga roda,
Neprijatelj radnoga naroda.
Aojo kralju, masna ti je brada,
Čupat će je udarna brigada.
Nećeš dugo narodnoga isti,
Guzicom ćeš ti u draču sisti.

Klone u stolicu. Tiko.

Omelijo, biži kod fratara,
I ostani uvik cura stara!

ŠKOKO naglo izjuri. Pauza.

BUKARA: Je li, učitelju! Zašto on nju šalje kod fratara? Šta će ona tamo? Ko je vidija, brte, da fratri pomažu napredni svit?

ŠKUNCA: Ah, da! Oprostite! To je opet utjecaj onog starog konzervativca: »Ofelijo, idi u samostan!« Imate pravo! Mogao bi da je pošalje recimo, recimo... na radne akcije. To ćemo promijeniti... A sad, ja se ispričavam, drugovi, ali moram hitno otići. Dolazi mi neka inspekcija u školu. Slijedeća proba je sutra u šest sati... I morate brže učiti tekst napamet. Osobito vi, drugovi rukovodioci. Doviđenja!

Ode.

BUKARA: Pa... oćemo li i mi?

PULJO: Možemo... Ande, ti znaš šta smo se dogovorili.

PULJO ugasi svjetlo i potom iziđu svi. Nešto iza toga kroz prozor se izvana pomoli glava BUKARE.

BUKARA: Brzo, Mile... Vamo, kroz ponistru... Za mnom!

PULJO: Čekaj... A što ako su nas vidili?

BUKARA ulazeći: Ma nisu nas mogli viditi. On ju je čeka tamo s one strane, a mi smo zakrenuli vamo, iza kuće... Brže, ulazi! Oni se mogu svaki čas vratiti!

PULJO i BUKARA idu u kut gdje ima mnogo zastava nabacanih na gomilu, čučnu i pokriju se njima. Nešto iza toga otvore se vrata i na njima se pojavi ANĐA vodeći za sobom ŠKOKU.

ANĐA vuče ga, a on joj se pasivno prepušta: Evo, vidiš! Šta sam ti ja rekla! Čaća je zaboravila zaključati vrata. Tute će nam biti najlipše... Odi, odi vamo, ne boj se... Fala bogu da jedanput možemo biti sami!

ŠKOKO: M-da! Možemo!

ANĐA: Ajme meni, kako si to reka? »Možemo«. Ki da ti nije drago šta smo sami.

ŠKOKO bezvoljno: Drago mi je.

ANĐA: Vidi ga samo, kakvi je! »Drago mi je, drago mi je.« Zašto si tako čudan, Joco? Lipo mi reci, je li ti drago ili nije?

ŠKOKO: Reka sam ti, drago mi je da smo sami. Šta oćeš više... Kamo sriće da mi se zauvik pometu ispred očiju! Svi koliko ih je god!

ANĐA zagleda se u kut sa zastavama: Joco... Ako ti nije tute lipo, ajmo ća... Ja znam jedno drugo misto...

ŠKOKO: Ma ne radi se o tome. Dobro mi je i tute.

ANĐA: Pa zašto si onda taki?

ŠKOKO: Pušti me, Andeo, na miru, molim te ki boga! Šta ne vidiš da nisam pri sebi... Sve mi se miša... Ne znam di mi je glava!

ANĐA: Reci mi, Joco, šta je to s tobom u zadnje vrime? Odalečija si se od meneka, odaš naokolo sam, uvik si mrk... Šta se desilo, za ime božje?

ŠKOKO: Okani me se, Andeo! Ti to ionako ne bi razumila.

ANĐA: Ja ne bi razumila? A ko će razumiti, ako ne ja?

ŠKOKO: Jesi li ti slipa, Andeo? Imaš li zdrave oči? Zar ne vidiš ovi kurvarluk oko sebe? Vidiš li šta se tute dešava?

ANĐA vuče ga: Joco... Ajmo ća... Ajmo ća vanka... Vanka ćeš mi to pričati.

ŠKOKO otima joj se: A što je najlipše ja sam tute najveća kurva! Da, da, ja! Ja sam skot, ništarija, pas podvijena repa. Jučer je moj čaća osuđen na pet godina robije. Ni riči nije pisnuja da se obrani. A ja... ja još uvik ne mrdam ni malim prstom. I umisto da grizem oko sebe, ja od sebe pravim budalu, smijem se, krevljim, pivam, i to za njih, za njih koji su ga strpali u zatvor... Pa jesam li ja čovik, majku mu božju?

ANĐA: Ali, Joco, ti nemaš pravo da se na njih toliko ljutiš. Pa ti ne moš znati je li tvoj čaća šta skrivija ili nije.

ŠKOKO: Andeo, to si sad rekla i nikad više. Ti ne znaš ni po mise. Moj čaća ništa nije kriv... ništa... Poslušaj... poslušaj šta mi piše! Ovo je pismo šta sam ga jučer dobija od njega iz zatvora. Poslušaj, pa mi onda reci ko je lupež, a ko strada na pravdi boga...

ANĐA: Joco... molim te... Nemoj mi sada čitati to pismo! Drugi put ćeš.

ŠKOKO: Ne, ne! To moraš čuti! Odma' sada moraš čuti! Ti tribaš znati sve.

ANĐA: Joco... Ne... Ne sada, tako ti milosti božje... Ja ti virujem... Evo, sve ti virujem.

ŠKOKO: Baš zato i moraš odma' čuti. Da znaš zašto mi viruješ.

ANĐA: Ne, ne... Ništa neću da čujem... Ništa neću da čujem...

ŠKOKO čita uz svjetlost šibice koje neprestano pali: Ande, slušaj kad ti velim. Ovo je važno... »Dragi moj sine...«

ANĐA: Joco... Joco, molim te ki majku božju...

ŠKOKO uporno: »... Evo da ti se javim sa par riči da sam dobro i zdravo. Ja tute imam sve šta mi triba i ništa mi ne fali i ti ne tribaš razbijati glavu oko toga fali li mi šta...« i tako dalje... to nije važno... Aha! Slušaj ovo... »Dragi moj sine, ti sigurno misliš ki svi drugi da je tvoj čača kra' iz zadružne blagajne. Ali tvoj čača nije iz zadružne blagajne uzeja niti dinara. Onih deset milijuna koji manjkaju ja sam izda Bukari na njegovo traženje za nabavku traktora i za nike popravke u zadruzi. To je sve bilo točno zapisano u knjizi rashoda, i kad i za što je izdano, ali ta je knjiga nestala oni isti dan kad je tribala doći komisija...«

ANĐA: Joco, dosta... Dosta... Nemoj više!

ŠKOKO: Slušaj ovo! Ovo je najvažnije. »I tako, dragi moj sine, komisija je našla knjigu prihoda, a knjigu rashoda nije, pa pošto su novci manjkali, mene je optužila za pronestvjeru. Ali knjiga rashoda je postojala i sve je u njoj bilo ubiljegovano, a to zna i Mačak, koji je sa mnom radija u kancelariji, ali Mačak sada muči ki kurva i neće da svidoči, jerbo mu je niko začepija gubicu ili ga je podmitija...«

ANĐA: Ajme... Ajme meni, jadna ti sam, šta sam učinila! Nisam tako tila, nisam, bog mi je svidok.

ŠKOKO: Sad točno vidiš, Ande, ko je sve ovo zamiša... Ali čekaj, čekaj, Bukara! Kad te uvatim, majku ti božju, slistit će ti glavu kamenom isto ki zmiji! *Imitira rukama.* Ovo ti je za jednu godinu robije... Ovo za drugu... Ovo za treću... Ovo za četvrtu... Ovo za petu... A onda će čupati iz tebe komadić po komadić i bacati mačkama i pasmine da te žderu... ovako... ovako... ovako...

ANĐA: Umiri se, Joco, molim te ki Isusa! Nemoj vikat, čut će te!

ŠKOKO: Oprosti, Ande... Nisam tija!

ANĐA: Ne smiš, Joco, bit tako nagal. Ti ne znaš šta se sve može desiti ako budeš tako radija. Oni bi nas mogli zauvik rastaviti. I nikad se više ne bi vidili nas dvoje.

ŠKOKO: Rastaviti? Oni nas? Kakve veze ima ovo s nama?

ANĐA: Ništa ne pitaj, nego mi viruj! Ne diraj se u njih, Joco! Ne možeš se s rogatim bosti.

ŠKOKO: S rogatim, e da... Još ćemo vedit ko je rogat!

ANĐA: Joco, crni Joco! Tebi nije stalo do meneka. Ti me ne voliš.

ŠKOKO: Ma nije u tome stvar. Moj čača pravedan strada. I ja... ja sam se tute športka ovom prestavom. Ja oću da se operem.

ANĐA *vješa se o njega i plače:* Joco, tako ti krvi Isusove, nemoj... Svome čači nećeš pomoci, a mene ćeš upropastiti.

ŠKOKO *istrgne joj se:* Ande, šta radiš tute među lupežima! Biži u grad! Zaposli se nigdi i ne dolazi više vamo!

Naglo izjuri, a ANĐA ostane plačući. Iz zaklona izlaze BUKARA i PULJO.

BUKARA: He, he... Rogat, a?

PULJO: Reci mi, Mate, ki čovik čoviku. Ko je uzeja one pare?

BUKARA: Samo naprid, mladiću! Nisu ni meni žuljevi izašli na pamet. Vedit ćemo ko će kome podrepit... Ande, lipa moja! Ono pismo imaš mu uzeti!

ANĐA *histerično*: Neću... Neću... Ništa vam više neću napraviti... Sriću ste mi upropastili... Špijuna ste od mene učinili... Neću više biti vaš špijun...

Na vratima se pojavi ŠKUNCA, koji upali svjetlo. Svi ga zaprepašteno gledaju.

ŠKUNCA: Oprostite... Nisam htio smetati... Vidim... pogašena svjetla... Mislio sam...

PULJO *zbunjeno*: Ništa, ništa, učitelju! Samo se ti komodaj... Šta ti triba?

ŠKUNCA: Ništa posebno važno... Mislim da mi je tu negdje ostalo... *Pretražuje po prostoriji i zaviruje pod stol i pod klupe.* Eh, što ćete, godine su to, postajemo zaboravljivi... *Ispod jedne klupe vidi knjigu.* No, kao što sam i mislio, tu je... »Hamlet« Seks-pirov... *Popravlja i briše knjigu.* Šteta! Netko ga je svega izgazio... Još jednom, drugovi, oprostite na smetnji i... sutra u šest.

Ode.

PULJO: Mate, pita sam te ko je uzeja one pare?

BUKARA *gleda za Škuncom*: A šta ako je on sve čuja i sve razumija?

PULJO *povиšenim glasom*: Mate... ko je uzeja one pare?

BUKARA *šuti*.

Kraj prvog dijela

DRUGI DIO

ČETVRTA SLIKA

Prošlo je nekoliko tjedana. Dekor ostaje isti. Ulaze ŠKUNCA i ŠKOKO unoseći jedan veliki sanduk, koji Škunca odmah stane otvarati.

ŠKOKO: Šta ti je to, učitelju?

ŠKUNCA *vadi kraljevsku odoru*: Eto, vidiš, sanduk. A u sanduku... kraljevsko ruho. I to ono što ga nose pravi kraljevi, a ne ovi navrnuti... Ne razumijem samo što je one iz Gradskog kazališta potaklo da nam pošalju ove kostime. Nije valjda ljubav prema književnosti!

ŠKOKO *razgledava opremu*: Oćemo li mi ovo metnuti na se kad bude prestava?

ŠKUNCA: A metnut ćete... Premda od toga nikakve koristi. Ništa tu ne pomažu kostimi, moj mladiću! Bukara ostaje Bukara, a Puljo Puljo!

ŠKOKO: Zapaliti... Sve bi ovo tribalo zapaliti... Politi benzinom i užgati. I ove kostime, i ovu pozornicu, i ovu prestavu, i... sve zajedno.

ŠKUNCA: Oho! Malo neobična ideja za glavnog glumca!

ŠKOKO: Pušti me, učitelju! Nemoj me još i ti... Dosta mi je moje muke. Čaću su mi zatvorili, a mene su tute doveli ki medvida na lancu da svit zabavljam.

ŠKUNCA: Moram priznati, mladiću, da ti se čudim. Ti si, koliko vidim, bistar i pošten momak, i... oprosti... nije mi jasno zbog čega ti ovdje od sebe praviš majmuna. Možda je smiješno da ti to baš ja govorim, koji sam tisuću puta veći majmun od tebe. Ali eto, ja sam čovjek u godinama, imam obitelj, i teško mi je plivati protiv bujice. A ti si mlad, neovisan. Ne razumijem što tebe veže za ovu predstavu!

ŠKOKO: E, kad bi ja to zna, učitelju... Koliko sam puta dosad reka! Neću više! Idem im reći nek se gone u božju mater... Ali se ujedanput sitim da bi moga Andu izgubiti... pa nemam snage... I onda jope pomislim... oni su moga čaću upropastili... i jope oču pobići ča... ali mi onda dođe u glavu da bi možda bilo bolje da ostanem, pa da nadem lupeža i da ga svima pokažem... I tako jope ostanem i idem se šta sam osta. Pa mi se onda sve pomiša, i više ne znam šta oču, šta neću... A vrime prolazi, i ja sam još uvik u toj blesavoj prestavi... I pari mi se da će mi glava puknuti...

ŠKUNCA *postavlja dvije stolice na stol*: A moj Joco, ti si još naivan! Ti misliš, ako pronađeš lopova i upreš prstom u nj, da će se time sve riješiti. Pa ti ne znaš s kim imaš posla. Svi koliko ih je god stat će u njegovu obranu, pa će i tebe još optužiti za krađu. Ti možda i ne slutiš tko je sve ovdje u stanju da ti podmetne nogu. Ja ne želim nikoga optuživati, ali... ono neki dan, kad sam se s tobom tu sudario na vratima, Andu te, izgleda nešto špijunirala...

ŠKOKO: Nije istina! To ne može biti!

ŠKUNCA: Na žalost, istina je! Uostalom, tu sam u mraku zatekao nju, Bukaru i Pulju kako upravo o tome govore. Pretpostavljam da je ona trebala navesti te da pričaš, a oni su čuli sve što si joj rekao.

ŠKOKO: Nije moguće... To nije moguće! Ti me lažeš, učitelju!

ŠKUNCA: Ja tebe da lažem? Ako ikome uopće želim dobro u ovoj selendri, onda si to jedino ti, budi uvjeren!

ŠKOKO: Ali Andja da radi protiv mene... To ne mogu virovati... To ne može biti!

ŠKUNCA: Na tvom bih mjestu, dragi mladiću, bio mnogo oprezniji, ili bih otišao sasvim odavde. Što možeš... takvi su ljudi!

ŠKOKO: Učitelju... Učitelju... Tako ti milosti božje...

ŠKUNCA: Pst! Mir! Dolaze!

Ulaze s grajom PULJO, BUKARA, MAČAK, ANĐA, MAJKAČA, prvi, drugi, treći, četvrti i peti seljak te nekoliko seljanki.

BUKARA: Još ovo malo godina što ti priostaje, pa di si bija – nigdi, šta si radija – ništa! I šta ćeš drugo, brte, nego isti i piti. Da bar nešto imaš od života prije negoli te vrag odnese.

MAČAK *pije iz demižona tako da mu se cijedi niz bradu:* Dobro li ti je ovo vino, Mate! Valja ti, brte, da ga u zlatu platiš! Di si ga nabavija?

BUKARA: Di sam ga nabavija! Sâm sam ga pravija. Drito sam ga iz bačve izvadija. Uzmite, drugovi, probajte!

PRVI SELJAK *pije:* Bogami, ki da ga je Isus za se točija!

MAČAK: A jesi li ga šta proda?

BUKARA: Jesam nikidan, Ličanima, po dvista, dva barila. Nisu tili dati više, kurvini sini-vi!

PRVI SELJAK: Po dvista! Nije ti se tribalo ni šporkavati za te pare!

DRUGI SELJAK *pije:* Nema, ki grom je! I mrtvi bi ga pili.

MAJKAČA: Nu, daj i meni zeru, da skvasim grlo. Ništo mi se osušilo.

ŠKUNCA: Idemo, drugovi, idemo! Nemamo mnogo vremena!

PULJO: Oće li danas dugo trajati, učitelju? Meni je priša.

ŠKUNCA: Ne, danas čemo biti uvidljavni prema dramskoj književnosti. Dakle, drugovi, molim vas, pažnja! Počinjemo probu! Danas je na redu čuvena scena »Mišolovka« ili iskušavanje kraljeve savjesti. Tamo u »Hamletu« na pozornicu izlaze nekakvi glumci koji kralju prikazuju nekakvu predstavu, da bi mu savjest ulovili u klopku. Međutim, ta savjest koja se dâ uloviti u klopku, to je isuviše preživjelo za ovako naprednu sredinu kao što je ova naša. I ja sam, naravno, trulu hamletovsku »Mišolovku« pretvorio u demonstraciju radnog naroda protiv diktatorskog monarhističkog režima... Idemo, dakle! Evo, tu gore sjedi, recimo, kralj. Izvolite, druže sekretare, popnite se! Drugarica Majkača sjedi do njega... Drug Puljo ovdje, drug Mačak tu... a drugarica Andja do svog oca. BUKARA i MAJKAČA *penju se na stol i sjednu na stolice, a ostali zauzmu mjesto oko njih.* Počnimo!

BUKARA: Čekaj, čekaj! Ne valja, druže učitelju! Prestavljamo li mi tute nake izrabljivače naroda, ili ne prestavljamo! Triba, brte, da se to vidi. Daj nam da iskrenemo dvi-tri

čaše u se! To mu ga dođe ki uživanje u narodnim trudima, a jope nikako lakše je i prestavlјati kad grlo skvasiš.

MAČAK: E, Mate, ova ti je, vala, ki da ti je bog prišapnija!

TREĆI SELJAK: Daj tu damižanu da s njome blagoslovimo!

ČETVRTI SELJAK: Ne moš, brte, suva grla ni ovce čuvati, a kamoli prestavlјati.

MAJKĀČA: Aja, aja! Ne iđe to ovako na prazan želudac. Nuder, Andje, rode, evo ti ključ, pa skočider dolika u birtiju i donesi oni pršut šta je na tezgi... Ne zaboravi i jednu štrucu kruva!

BUKARA: Bravo, Mare! Ki da si mene pitala!

PULJO: Andje, Andje... dvi kapule.

MAČAK: Imam i ja jedan pridlog. Kad već idemo i pijemo, bija bi red da i na karte zaigramo. Ne more to jedno bez drugoga, je li tako?

BUKARA: Pravilno! I ta mu stoji! Neka, brte, publika vidi kako gospoda uživaju dok radni narod znoj proliva. Kako će ljudi inače znati ko smo i šta smo? Je li tako, učitelju?

ŠKUNCA: Pa sad... Ljudi to znadu i bez tih ceremonija.

BUKARA: Ne beri ti brige, učitelju! Pušti ti samo meneka. Kad ja vodim prestavu, ne može promašiti.

ŠKUNCA: Molim, molim! Ja ništa ne kažem. Vi ste vlast, vi odlučujete!

BUKARA, MAJKĀČA, PULJO i MAČAK igraju »briškulu« i povremeno piju, a ŠKUNCA ispisuje transparente.

BUKARA s napunjrenom čašom pjeva, a ostali prihvaćaju: I zato, braćo, pijmo ga, dok ne puk... *Ispijaju čaše...* ne zora, jer to je naša navika Klaudijevog dvora...

MAČAK: Igraj, Polonije, čačo moj, ti si od ruke!

PULJO: Šta da ti bacim, Lajerte, sine moj, oćeš li punata ili lišo?

MAJKĀČA: Vaše veličanstvo, Klaudije, mužu moj, ubij to malom briškulom!

BUKARA: Ne mogu, o Gertrudo, velika je... kralj.

MAJKĀČA: Baci ga, sriću mu vrag odnija, šta ga čuvaš!

BUKARA: Ovaj fanat baštuni nije vridan, Gertrudo, da ga kraljem dižem.

PULJO: Lajerte, sine moj, pričepi tog kralja jačom briškulom!

BUKARA: Vidi trice, en joj boga materina, di se ona morala u njega naći!

Ulazi ANĐA noseći pršut i kruh.

MAČAK: Čačo moj, Polonije, eno Omelija, tvoja čerka, a moja sestra, pršuta nam nosi.

BUKARA: Omelijo, nariži kralju, svome gospodaru dvi fete tamo di je crveno!

PULJO: Ne zaboravi i čaću svoga, o Omelijo!

MAJKĀČA: Nuder, Polonije, slugo moja, natočider svojoj Gertrudi malo iz damižane!

ANĐA reže pršut i kruh i časti ih, a oni jedu, piju i igraju.

PRVI SELJAK: Lipo, bogami! Vi se gori častite ki prava gospoda, a mi doli suva grla.

DRUGI SELJAK: I to još drugovi rukovodioci! A socijalizam, a ravnopravnost?

BUKARA: Slušaj ti, Šime! Je li tebi jasno da mi tute prestavljamo monarhiju, a ti zadnju rupu na svirali. I red je, brte, da se mi kripimo, a ti da brstiš... Ajmo! Di smo ono stali...

PULJO: Igraj u špade, Lajerte, u špade, odnija te vrag blesavog!

MAJKAČA: Štrocaj to muškim karikom, Klaudije!

BUKARA: Ne mogu štrocati, Gertrudo, evo ti fureštog.

MAČAK: Lišo, Polonije, lišo, en ti mliko Isusovo. Gertruda će ubiti!

PULJO: Pazi, sine moj, Lajerte, njezino veličanstvo Gertruda dalo je mot od kavala!

BUKARA: Gertrudo... Gertrudo, lišo ili karika!

MAČAK: Evo fanat, toliko da zasmrdi!

MAJKAČA: Aj k vragu i karte! Moram ašom ubiti ili karika dati!

BUKARA: Ništa! Žrtvuj aša, o Gertrudo! Ima još briškula u igri... Ajmo, drugovi, sad je pisma na redu... pisma.

SVI pjevaju:

Žderi, loči, tovi se ki prase,
Meći u se, na se i poda se,
Na grbači potlačene klase,
Sirotinje i narodne mase!
O-ho-ho!

BUKARA: Ajde, vi doli! Šta čekate? Sad je na vama red. Dižite bunu i obarajte monarhiju!
Nećemo valjda mi još i rušiti sami sebe!

ŠKUNCA dijeli seljacima transparente. Prvom seljaku: Evo transparenta, drugovi! Gotovi su. Možemo započeti s pobunom. Ti vikni: Doli kralj Klaudije i njegova klika!

PRVI SELJAK okrenut publici: Doli kralj Klaudije i njegova klika!

ŠKUNCA: Hajde, hajde, vi drugi! Odmah mu odgovorite!

SELJACI: Doli!

BUKARA: Čekaj, čekaj, učitelju! Je li tute publika kralj, ili sam ja? Kome oni to viču? Šta se meni ne okrenu?

ŠKUNCA drugom seljaku: Pravilno! Okrenite se tamo, drugu sekretaru... Sad ti: Nećemo monarhiju u Danskoj!

DRUGI SELJAK: Nećemo monarhiju u Danskoj!

SELJACI: Nećemo!

ŠKUNCA trećem seljaku: Sad ti onu svoju... brže...

TREĆI SELJAK: Doli tiranija kraljice Gertrude!

SELJACI: Doli!

ČETVRTI SELJAK: Daj i meni jednu da viknem... Ja nemam ništa.

ŠKUNCA: Hajde, vikni: Doli sluge reakcionarno-monarhističkog režima na čelu s izdajnikom Polonijem!

ČETVRTI SELJAK: Doli sluge reakcionarno... Ajde, bogati, učitelju, daj mi štogod kraće!

SELJACI: Doli!

ŠKUNCA: Živila republika radnog naroda Danske pod mudrim rukovodstvom predsjednika Amleta!

SELJACI: Živila!

BUKARA: Ajmo... Kolo... Sad je kolo na redu!

Prvi seljak uzima diple s mješinom i svira, a drugi, treći, četvrti i peti seljak započnu kolo oko BUKARE. PULJO, MAČAK, MAJKAČA i ANĐA im se pridruže. BUKARA ostane sam sjedeći na stolu, jede, pije i dijeli okolo komade pršuta, dok kolo igra oko nje-ga.

KOLO pjeva:

Klaudije, izjelice stara.
 Ti ne vridiš ni pedeset para,
 Pljunemo ti u obadva oka,
 Nek se vidi da si grdna stoka.
 Polonije, sagnjile ti kosti,
 Narod će te vilama probosti.
 Neka znade kraljica Gertruda
 Da će mužu filovati muda.
 Oj Amlete, diko našeg roda,
 Postavi se na čelo naroda.
 Narod će nam procvitati dosta
 Ispod tvoga mudrog rukovodstva...

BUKARA ustane vitlajući pršutom i flašom. Muzika i kolo dostižu kulminaciju.

KOLO: Ožezi... op, op, op... opali... op, op, op... poskoči... op, op, op... ožezi, opali, poskoči!
 Ijuhuhu!

BUKARA: Bravo, kurvini sinovi! Tako se igra, en ti opanke Isusove! Vamo dolazite da se kucnete sa mnom! Svi, koliko vas je god. Sve vas volim ki braću rođenu kad tako lipo prestavljate!

Puni čaše.

MAČAK: Naprid... navali, narode! Evo ti medecine! Ne triba ti ići u likara! Živija drug Buka-ra!

SVI uzimaju čaše: Živija!

BUKARA: Odi i ti, učitelju! Šta stojiš tute po strani? Zaslužija si, brte!

MAČAK: Živija učitelj! Živila prestava!

SVI pjevaju: Živili! Pij-mo-ga, pij-mo-ga, sve do dana bi-lo-ga!

Piju.

MAJKAČA razgledava kovčeg, vadi krunu: Ajme meni, svašta li tute ima! A šta je ovo učitelju?

ŠKUNCA pijući: Eto, vidite, drugarice! Kruna... kruna što je kraljevi nose.

MAJKAČA: Aj k vragu! Pa to je onda za me. A di se ovo stavlja, je li na glavu, a?

ŠKUNCA: Da, svakako, ali samo u slučaju da postoji.

MAJKAČA stavlja krunu na glavu: Uha! Da me vidi kralj Petar, povuka bi me za sobom u emigraciju.

ŠKUNCA: Čekajte, čekajte! Kraljica mora imati i ogrtač.

Vadi iz kovčega kraljevski ogrtač i vješa joj ga preko ramena a ona se penje na stol do BUKARE.

BUKARA: Je li, učitelju! Ima li i za me tute koja kruna? Jesam li ja kralj ili nisam?

PULJO: Neće ti, Mate, pasirati. Za tvoju bi glavu tribalo skinuti obruč s bačve od sto litar-a.

BUKARA *stavlja krunu koju mu dodaje* MAČAK: A vidi me, en ti milost Isusovu! Da se ko-jim slučajem monarhija vrati, di bi mi bija kraj!

Seljaci prilaze kovčegu, vade dijelove renesansne odjeće, s čuđenjem ih razgledavaju i razvlače.

MAČAK *vadi triko*: Šta je ovo, en ti svetu nedilju! Ne znaš jesu li gaće ili bičve!

PULJO: A vidi, Mate, ove jakete! Ima nike rukave, paru, brte, dva mijura od prasca!

ANĐA *vadi svilenu haljinu*: Ajme meni, jadna li sam! Kako će ja u ovome odati? Zaplest će mi se noge pa će pasti.

PRVI SELJAK: A nu ovih kratkih pumarica! Ovakve su i moje Stane mudante.

MAJKĀCA: Jesu ga, brte, i ove kraljice neki berlavi svit! Kad po kući meću vliko robetine na se, kako se oblače onda kad idu vanka u ledenicu?

DRUGI SELJAK *uzima pancir-košulju*: Gledaj, bogati, ovog čuda! Jaketa od žice! Pa ovo je, brte, ki stvoreno za u polje. Niti se dere niti športkaje.

BUKARA: Odi mi, kraljice, sidi mi tute u krilo da te malo tronuzam!

MAJKĀCA *sjedne mu u krilo i vrisne*: Aaaaaa! Ubode me nešto!

BUKARA *drži je za grudi*: Jo, šta imaš dva čentruna, kraljice! Čekaj da ti iscidim malo kvasine iž njih!

MAJKĀCA *otima se*: Pušti me, sriću ti vrag odnija! Šta radiš tute prid svitom!

Oboje se sruše i valjaju po stolu.

TREĆI SELJAK *stavlja na glavu šešir s perjanicom*: Kukuriku! Pivac na krovu... pivac na krovu...

ČETVRTI SELJAK *vitla mačem*: Vidi ovu sablju, matere ti božje! Pari čačkalica za konjsko prkno!

PETI SELJAK *umotan u crni ogrtač*: Babauuu! Bižite, ljudi, iđe ba-ba-roga!

PRVI SELJAK *u ženskoj haljini*: Dobar dan! Dobar dan! Ja sam gospodična mački slična!

DRUGI SELJAK *diže mu haljinu*: Gledaj mu noge, sriću mu vrag odnija! Vake nema ni Gre-ta Garbo!

MAČAK *navukao je triko i groteskno se klanja prvom seljaku*: Molit će fino gospodičnu jedan poljubac u obrašćić!

PRVI SELJAK *zadigne haljinu*: Evo u donji, pa ako ćeš i dva!

MAČAK *udari ga nogom*: Biž k vragu! Smrdi ti iz usta!

ČETVRTI SELJAK *bode ga mačem otraga*: Gospodična, šuplja vam je kanta! Triba je malo letovati!

PETI SELJAK *sa šljemom*: Nuder, Mačak, popišaj se malo tute, da počastimo našu kralji-cu!

MAČAK *pjeva i igra sa prvim seljakom*: Jebala Mara soldata, soldata, dobila krunu od zla-ta, od zlata...

MAJKAČA: Ovamo! Svi! Oko mene! Skačite! Plešite! Pivajte! Ja sam kraljica, ja tute zapovidam. Oću veselje da se do neba čuje!

Seljaci plešu oko MAJKAČE odjeveni u nošnje Elizabetine epohe, valjaju se, prebacuju, razvlače dijelove odjeće i pjevaju: Kad se Mara zaželi medenih kolača, ona šalje BUKARU... Ona stoji uspravno, podbočivši se o kukove u kraljevskoj odori i ponosno ih promatra. Čitavo to vrijeme ŠKOKO sjedi u kutu, duboko zamišljen, ne obraćajući pažnju na sve to, a kad veselje dosegne kulminaciju i kad počnu i njega nasilu uvlačiti u kolo, on ne može više izdržati.

ŠKOKO iz svega grla: Ostavite me... Ostavite me, bando lopovska! Šta mislite da sam ja nika budala i da možete raditi sa mnom što vas je volja. Mog čaću ste upropastili ni kriva ni dužna, a sad oćete sa mnom sprdnju praviti... Ali prisist će vam to, ja vam kažem, lupeži prokleti!

Duža pauza. Svi su zanijemili i zaprepašteno gledaju ŠKOKU. ANĐA mu prilazi.

ANĐA: Joco... lipi moj! Šta ti se dogodilo?

ŠKOKO: A ti, Andje, s tobom ja imam poravnati teške račune... Kad te čovik pogleda, u pitar bi te stavija... A kad tamo, ti si otrov najgori od svih...

ANĐA zabezeznuto: Joco... Šta to govoriš, za ime božje?

ŠKOKO: Još pitaš? Još pitaš što govorim... Ja sam ti budala virova... Mislija sam: Voliš me. Tebi mogu sve reći... A ti si me špijunirala i sve si ovim banditim prinila... Ne dolazi mi više na oči, jesli li čula! Svršeno je među nama!

ANĐA histerično: Ajme... ajme meni, što sam doživila! Ljudi! Držite me... Ubit ću seeee... Ubit ću seeee!

Bježi u kut, baca se na zemlju i plače.

PULJO: Ti si ništo puno diga rep, mladiću! Suspregni malo jezik, jerbo bi i nama moganičuk skočiti u glavi!

ŠKOKO: Muči ti, predsjedniče od slatke vode! Tebe niko nije ništa pita. Bolje ti je puši Bukari pod rep. Ionako ne znaš ništa pametnije.

PULJO bijesno: Šta si reka?

BUKARA: Stani, Mile, pa ti si bar razuman čovik! Šta ne vidiš da momak nije pri sebi? Pušti mene, ja ću šnjime... Slušaj, Joco! Čaća je čaća, i mi znamo da ti je teško. I eto, mi ti ne uzimamo za zlo to što govorиш. Ali jope, viruj, brte, nemamo mi protiv tvoga čaće ništa. Nismo mi ništa krivi i... ža' nam je što je tako ispalio... Ajde, sad lipo umiri se, popij čašu vina, pa će jope biti sve u redu.

Pruža mu čašu.

ŠKOKO instinkтивno uzme: Hm! Čaša vina! I ti misliš da ćeš jednom čašom vina mene kupiti... Evo što ćeš me dobiti!

Polije ga.

BUKARA briše se suzdržavajući bijes: Ovakve se stvari ne oprštaju, Joco! Ali nek ti bude, jerbo vidim da nisi pri zdravoj pameti. Samo... ne razumim čemu ti ovo služi. Tvoj

ćača je pogrišija i dobija je kaznu koju je zaslужija. Ovakvim ponašanjem ti ništa ne možeš prominiti.

ŠKOKO: Čekaj ti malo, prijatelju! Ko je zaslужija tu kaznu, a? Govori, ko? Ti ili on?

BUKARA: Ja? ... Kaznu?... Šta očeš time reći?

ŠKOKO: A tako! Sad se praviš da ne znaš, je li, tico? Mislija si da neće nikad izaći na vidi-lo!

BUKARA: Šta ovo ima da znači?

ŠKOKO: Evo vam lupeža, drugovi i drugarice! Evo ko je uzima pare iz blagajne... Tobože za nabavku traktora, za popravak štale, za kupovinu đubriva... A onaj moj berlavi ćača mislija je... rukovodilac, prvoborac, di će on... Slušajte... Slušajte, drugovi, šta mi ćača piše iz zatvora, pa sudite sami... *Pretražuje džepove, ali ne nalazi ništa.* Di mi je pismo... Maloprije mi je bilo tute u ovom žepu... Neko mi je uzeja pismo... To je tvoje maslo, Bukara. Očeš da i pismo uništis ki šta si uništija knjigu rashoda... Vrati mi ga odma, ili će svašta biti...

ŠKUNCA, koji je polupijan, polako se povlači i sjedne u kut, a glava mu klone na prsa.

BUKARA: Pismo? Je li ko od vas, drugovi, vidija neko pismo? Ej, Joco, šta je s tobom, bo-lan? Ti ne znaš više šta govorиш.

ŠKOKO: Ti si uništija knjigu rashoda iz koje se točno vidilo da si ti uzima zadružne pare... Mačak... Mačak... Ti znaš da je ta knjiga postojala. Ti si radija u istoj kancelariji s mojim ćaćom... Mačak, govoril!

Zgrabi MAČKA za prsa.

MAČAK *otima se:* Ja nisam vidija nikakvu knjigu. Ne znam ja ništa!

ŠKOKO *drma ga:* Priznaj, marvo, ili ču te...

MAČAK: Ostavi me... Ti nisi pri sebi!

Otima se i pobegne od njega. Seljaci pograde ŠKOKU.

BUKARA: Stanite! Stanite, drugovi! Nemojte tako! Momak je bolestan i s njim triba dru-gačije. Je, Joco, ti imаш pravo, sve je tako kako ti veliš. Ajde, jadan ne bija, ajde lipo kući, lezi i odmori se malo, pa će ti biti bolje. Dajte, drugovi, pomozite mu, otpratite ga!

ŠKOKO *istrgne se seljacima:* Stani! Da mi niko nije blizu doša! Nisam ja bolestan i dobro znam šta govorim... A tako! Vi ste svi, znači, ista banda! Svi služite ovom lupežu! Ali, čekaj, čekaj! Još ćemo se mi obračunati. Istirat ću ja istinu na sunce.

Krene prema izlazu.

ANĐA *preprijeći mu put:* Joco... Stani... Poslušaj me, tako ti milosti božje! Nisam kriva... nisam...

ŠKOKO: Skloni mi se s puta, kurvetino jedna!

Gurne je i ode.

ANĐA *plače*: Čačo... sramota, čačo! Ko će me više pogledati! Šta ću sada, jadna mi majka koja me rodila!

Duga pauza. Čuju se ANĐINI jecaji.

BUKARA: Eh, tako vam je to, drugovi! Teško je to raditi s ljudima. Evo, ovde, usrid srca mi je bilo ovo naše selo i ova zadruga, i vidili ste. Sad me optužuju da sam lopov. Kad radiš pošteno, ne valja, kad kradeš, jope ne valja... I pravo je da mi se ovo desi-lo. Kaže se: »Ko s dicom liježe, posran ustaje«... Idemo... Idemo leći... Dosta je za danas!

Seljaci se razilaze.

PULJO *nakon što seljaci odu*: Mate... Reci mi... di je svršila ta knjiga rashoda? Ti bi to mora znati!

BUKARA: Ne zabadaj nos, Mile, u ono što te se ne tiče!

PULJO: Oprosti, Mate, tiče me se! Ja imam pravo da to znam.

BUKARA: Bude li tebe zanimala ta knjiga, moglo bi se dogoditi da i mene zanima na koji si ti način sagradija najmoderniju kuću u selu. Tvoja plaća je za to mala, golube!

PULJO: Stoko... Stoko... Pfu na te!

Ode vodeći ANĐU, a BUKARA za njim. ŠKUNCA ostaje sam.

ŠKUNCA *pijanim glasom*:

Biti il ne bit – to je pitanje!
Je l' dičnije sve strelice i metke
Silovite subbine u srcu
Podnositi il zgrabit oružje,
Oduprijet se i moru jada kraj
Učinit? Umrijet – usnut, ništa više!
I usnuvši dokončat srca bol
I prirodnih još tisuć' potresa
Što baština su tijelu. To je kraj,
Da živo ga poželiš: umrijeti
I usnut! Usnut, pa i snivat možda...

Svršetak četvrte slike

ČUJE SE RADIOEMISIJA

Nema ni dvije godine otkako se u Hrvatskom narodnom kazalištu prvi put poslije oslobođenja održala premijera Shakespeareove tragedije »Hamlet« u režiji Karla Benkovića, a evo, već sada imamo priliku vidjeti ovaj poznati kazališni komad u novoj scenskoj postavi Tomislava Auera. Bez obzira što se radi o jednom proslavljenom kazališnom djelu, koje spada u vrhunska ostvarenja svjetske literature, i o bez sumnje njegovoj uspjeloj scenskoj realizaciji, ne možemo a da ne dovedemo u pitanje repertoarnu politiku ove naše renomirane kazališne kuće. U vrijeme velikih i po naš narod sudbonosnih društvenih zbivanja, okupacije, narodnooslobodilačke borbe, izgradnje i obnove, pa temeljite izmjene društvenog sistema, baviti se kazališnim djelima svjetske književnosti, bez obzira koliko su ona poznata i velika – ne znači li to u stanovitom smislu i nemoć jednog kazališta da se uključi u tokove društvenog razvitka i nije li to na jedan određen način njegovo zatvaranje u sebe, ogradijanje i distanciranje od naše društvene stvarnosti, kao i njegovo služenje samome sebi? Teatar nije i ne može biti nekakva kula u oblacima, sagrađena radi sebe same, niti nekakav hram čiste umjetnosti u koji pristup imaju samo posvećeni, već jedan od oblika žive narodne svijesti, dio naroda samog, upravo njegov probuđeni dio, tribina na kojoj će se na određeni način tretirati njegovi najvitalniji socijalni i politički problemi. Zato je upravo neshvatljivo da se od oslobođenja do danas na daskama Hrvatskog narodnog kazališta nije pojavio ni jedan komad suvremenog domaćeg pisca, a u posljednje dvije godine, između prve i druge scenske postave »Hamleta«, ni jedan domaći komad uopće.

No bez obzira na ove kritičke primjedbe koje se tiču repertoara, dužni smo odati i poštovanje naporima onih koji su radili na novoj scenskoj realizaciji »Hamleta«. Iako je ovaj veliki Shakespeareov komad već nekoliko puta u različitim režijskim postavama došao na daske Hrvatskog narodnog kazališta, Auer nije svojom zamisli slijedio ni jednu od poznatih scenskih realizacija ove tragedije, već je, iskoristivši njene bezbrojne interpretativne mogućnosti, uspio pronaći vlastitu i originalnu scensku koncepciju. Reducirajući sve atraktivne, vanjske i fabularne komponente na minimum i svodeći scenu samo na neophodan dekor, Auer je uspio gledaočevu pažnju skrenuti s onoga što je u odnosu na hamletovski problem efemerno i akcidentalno i Shakespeareov komad nam, tako pročišćen, prezentirati u njegovoј punoj esencijalnosti. Jedino što bi se režijskoj postavi moglo zamjeriti bilo je to što je u poznatoj sceni »Mišolovka« isuviše u prvi plan istakla kralja Klaudija i njegovu krizu savjesti, dok su pritom Hamlet i putujući glumci ostali u pozadini, tako da je time na neki način poremećena ona živa i pulsirajuća komponenta predstave u kojoj je Hamlet glavni spiritus movens.

Rudi Hohnec, koji je nastupio u naslovnoj ulozi, donio nam je lik Hamleta neposredno, intimno-toplo i prirodno, izbjegavajući suvišni patos, te mu je tako poznati monolog »Biti ili ne biti...« djelovao više kao intimno nesnalaženje pred onim što dolazi negoli kao univerzalna ljudska dilema na granici između bitka i nebitka. Ovakva njegova igra stajala je u priličnoj diskrepanciji s dijaboličkim, infernalnim patosom kralja Klaudija, u interpretaciji Vikija Fella, koji je mjestimice, osobito u momentima paroksizma, bio pretjeran i neuvjerljiv. Melita Mikloušić-Astricki pokazala je u ulozi Ofelije izvanrednu senzibilnost za sve tanane, suptilne lirske nijanse ovoga lika, premda u scenama ludila nije uvijek uspijevala očuvati bitne značajke Shakespeareove junakinje, pa joj se uloga u cjelini ne doima integralno. Od ostalih aktera vrijedno bi bilo spomenuti još jedino Marijana Crnčića u ulozi grobara, koji je, ekvilibrirajući između tragike i cinizma, uspio nametnuti se publici svojom osebujnom i uvjerljivom igrom.

PETA SLIKA

BUKARA i MAJKAČA sjede na stolicama koje su podignute na stol kao u prethodnoj slici. Pred njima стоји ŠIMURINA s papirom u ruci. Oko njih su porazmješteni ostali: PULJO, MAČAK, ŠKOKO, ANĐA, prvi, drugi, treći i četvrti seljak te prva i druga seljanka. U sredini je ŠKUNCA koji drži u ruci tekst i, živo gestikulirajući objašnjava.

ŠKUNCA: Sad pazite, drugovi! Ovo je posljednji prizor. Dajte da jedanput probamo ozbiljno i kako treba. Znate da je u nedjelju predstava... Ti, Šimurina, znaš svoju ulogu. Ti ćeš zajedno s narodom komentirati ono što se zbiva na sceni. Pazi dobro! Od toga kako ćeš ti ljudima protumačiti predstavu ovisi sve. Ponašaj se kao da imaš publiku pred sobom. Hajde, počni!

ŠIMURINA *govori zapinjući i gledajući povremeno u papir*. I tako, narode moj lipi, došli smo mu kraju. Još samo da vam pokažemo svršetak, pa možete kući na spavanje... Vi ste sve vidili, drugovi i drugarice, kako su se Amlet i Omelija meračili jedno na drugo i kako bi im više puta doša škerac da se malo ižđipaju. I jedanput tako, brte si ga moj, udare ti uni u đipanje malo priko mire, pa ti Omelija dobije od Amleta, kako bi reka, jednu lipu malu porciju sledovanja...

ŠKUNCA *prvom seljaku*: Odmah upadni s pitanjem!

PRVI SELJAK: Kakvog sledovanja?

ŠIMURINA: O, odnija te vrag blesavog kad ne razumiš! Un joj dite ugradi. Eto, je li ti sad jasno... I kad se, drugovi i drugarice, una tako raskvasala, un ti ni pet ni šest, emigrira lipo u inozemstvo. A una, sriću joj vrag odnija, bez pameti ki sve ženske, puštala je da joj misi pogaču dok joj je bilo lipo, i nije tila da vodi, kako bi reka, knjigovodstvo. A kad je vidila da joj se kašun počea nadimati, pokaje se, i onako berlava ki šta je bila, udavi ti se u nekoj baretini.

ŠKUNCA *prvoj seljanci*: Ovdje vi, drugarice, upadni... »Aj k vragu tamo...«

PRVA SELJANKA *govori uz pomoć ŠKUNCE*: Aj k vragu tamo, znaš! Šta tute govoriš! Jadnoj maloj uzeti poštenje i ostaviti je, pa je berlava. Ti si berlav, a ne ona!

ŠIMURINA: Muči, ženska glavo, ti to ne razumiš... I unda, drugovi i drugarice, kad je kralj vidija šta se desilo, pomisli...

ŠKUNCA: E, sad se vi, druže sekretare, dignete...

BUKARA *ustane*: Čekaj, čekaj, Amlete, mulo od kurve! Sad si se... kako ono, aha... zalipija guzicom za peć. Platit ćeš boga svog!

ŠIMURINA: I ode ti un tako Omelijinom bratu, koji se zva Leart...

ŠKUNCA: Laert!

ŠIMURINA: ... Lajert... Taj je Lajert bija, drugovi i drugarice, sve ovo vrime nigdi u emigraciji... Ode ti un njemu, pa mu reče...

ŠKUNCA: Mačak... ovamo do kralja. Vi mu se, druže sekretare, obraćate... »Slušaj ti...«

BUKARA: Slušaj ti, druže Lajerte! Tebi je ono govno od pasa, onaj Amlet sestruru upropasti, a ti sve ovo mirno gledaš! Da sam ja na tvom mistu, en ti mliko Isusovo, prikeljija bi ga kamenom uza zid isto ki palačinku...

ŠKUNCA: Hajde, Šimurina... nastavi! Što čekaš?

ŠIMURINA: I kad se, drugovi i drugarice, Amlet vratija iz inozemstva...

DRUGI SELJAK: Šta se kog belaja vraća?

ŠKUNCA: A dalje? ... »Šta nije moga...«

DRUGI SELJAK *pokazujući trećeg seljaka:* To smo rascipili u dva komada. To on sada kaže.

TREĆI SELJAK: Šta nije moga ostati tamoka di je i bija?

ŠIMURINA: Vidi budale...

MAČAK: Ne valja! Ne valja... Vidi budale. Sad su dva!

ŠIMURINA: Vidi budala! Šta je un zna šta ga čeka? Un je mislila da je Omelija živa i da će je un jošte koji put provozikati po travi... I kad se un tako vratija, kralj, ne budi lin, nagovori ti Lajerta i Amleta neka se idu rvati... I sad nek mi neko tute među vamika kaže zašto je to uradija! Je li zato da vidi ko je od njih dva jači?

ČETVRTI SELJAK: Da kud će!

ŠIMURINA: E, tute sam te čeka! U tome i je stvar šta njemu do toga nije bilo. Nego je un tija, brte si ga moj, da Lajert potajice za vrime rvanja usmrti Amleta... I eto, drugovi i drugarice, sad ćete tute na pozornici viditi šta je bilo. Zato dobro otvorite oči i uši!

ŠKUNCA: E, sad je na redu scena borbe. Pazite, ovo mora ispasti tip-top. Prošli put nije bilo dobro. *Namješta SKOKU, koji mu se pasivno i bezvoljno opušta.* Ti, Joco, stani ovdje... A ti, Mačak, obilaziš oko njega i bijesno režiš...

MAČAK *govori kružeći oko ŠKOKE i režeći:* A tute si, Amlete, je li? Dodi mi samo, dodi, pantagano smrdljiva! Kad te šakom dovatim, neće ti pomoći nikakva medecina!

ŠKOKO *čita jedva čujno i monotono:* Šta se tute praviš važan, posre jedan? Okreni se samo oko sebe i pogledaj se! Da rebac prdne, otpuva bi te.

MAČAK stane. Pauza.

ŠKUNCA: No, Mačak... Što si stao? Nastavi!

MAČAK: A di je ono »u zrak«... Otpuva bi te u zrak...

ŠKUNCA: Nema toga. To smo izbacili.

MAČAK *kao prije:* I ti mi to govoriš, ti, puzdro od prasca! Stani prid zrcalo ako ne znaš kakav si... *Stane i zamisli se.* Šta ono sad dođe?

ŠKUNCA: Sad mu se pljesneš po stražnjici.

MAČAK *udari se po čelu pljesne se po stražnjici:* Jest! Tako je! Pljesnem se! Evo ti, na, ovo ti je slika i prilika!

ŠKOKO: To pokaži materi svojoj, đubre, nek ti tuda ulije malo pameti koje nemaš!

MAČAK: Znat ćeš ti, govno, čiju si sestru upropastija, ja ti velim, kad budeš criva svoja po putu skupljati!

ŠKOKO: Ma nemoj! Da te se ne bi pripa! Evo ti, na, roge, pišu kokošji, tebi i onome ko te se boji!

ŠKUNCA: Pokaži mu, pokaži mu roge! Nije dovoljno to samo reći.

ŠKOKO *bezvoljno pokazuje »roge«.*

BUKARA: Druže Lajerte i druže Amlete! Ja sam kralj i ja vam zapovidam: Dosta je bilo tih ričusina! Kad ne možete lipo u miru i slozi živiti, tute čete se isprid meneka porvati. Ko bude jači, na njegovoje je strani pravda.

ŠKUNCA: Hajde, Joco, odgovori... »Neka bude...«

ŠKOKO *taho*: Neka bude!

ŠKUNCA: Što čekaš, Mačak? I ti kažeš: »Neka bude!«

MAČAK: Ma šta ču ja tute... Kad on ovako bez srca prestavlja, onda se ni meni ne da.

ŠKUNCA: Molim vas, drugovi! Molim vas malo discipline... Idemo, Šimurina! Ti nastavljaš s komentarom.

ŠIMURINA: I eto, narode moj lipi i dragi, sad će biti povuci-potegni. Amlet i Lajert su spremni za borbu, a tute su i prestavnici reakcionarnog režima. Došli su, kurvini sinovi, da vide kako će Amlet svoj mladi život na pravdi boga izgubiti...

PRVI SELJAK: Pazi, Amlete, privarit će te! Oće da te ubiju.

ŠIMURINA: Ne bojte se, drugovi i drugarice! Ništa uni ne mogu Amletu. Pogledajte ga samo kako je kršan i jak! Nema – momak od oka! Amlete, rano moja, imaš ramena, paru, brte, krila sokolova!

ŠKUNCA: Ti, Joco, digni ruke u vis! Pokaži mišice da ti se vidi snaga!

Namješta ga.

ŠIMURINA: I evo, drugovi i drugarice, borba počinje...

MAČAK *ugrize* ŠKOKU za nogu.

ŠKUNCA: Idemo, drugovi... Podršku... Pružajte podršku Hamletu! Vi ste na njegovojo strani.

PRVI SELJAK: Drž' mi se, Amlete, srićo moja!

DRUGI SELJAK: Osvitlaj obraz radnog naroda!

TREĆI SELJAK: Pokaži muladi pasjoj snagu svoje junačke desnice!

DRUGA SELJANKA: Naprid, Amlete, diko i ponosu naroda Danske i ciloga okoliša!

ŠKUNCA: Sad se njih dvojica rvaju... rvaju se, rvaju se, rvaju se... i Hamlet obori Laerta... Lezi, Mačak, tu na zemlju... A ti mu, Joco, klekni na prsa i obuhvati ga rukama oko vrata... Tako... **ŠKUNCA *aranžira* prizor.** Hajde, drugovi, vičite! Vi napeto pratite borbu. Vi ste uzbuduđeni. Vi navijate za Hamleta.

PRVA SELJANKA: Bravo, Amlete, jabuko moja rumena, golube moj bili...

PRVI SELJAK: Ščepaj Lajerta govnara za grkljanicu, nek mu duša skoči među zube!

DRUGI SELJAK: Pričepi ga, marvu, da se odma u gaće posere od muke!

TREĆI SELJAK: Stenji, samo, stenji, kraljev liziguze! Vrijeme je da i ti očutiš šta je narodna šaka.

ČETVRTI SELJAK: Ubij ga, Amlete, en mu mliko Isusovo! Ne daj mu stoki da živi!

ŠKUNCA: Sad svi u jedan glas!

SVI: Ura! Živija Amlet!

ŠIMURINA: Drugovi i drugarice! Gledajte kako se prestavnici radnog naroda dižu na noge da ruše truli monarhistički poredak!

ŠKUNCA: No, drugovi, što ste se ukočili? Rušite monarhiju! Skidajte kralja i kraljicu s njihova prijestolja! *Seljaci hvataju BUKARU i MAJKĀČU i skidaju ih sa stola.* Pjesma... Pjesma... To trebate raditi uz pjesmu!

SELJACI pjevaju:

Reakcijo bacamo te vanka,
Došlo vrime narodnog ustanka!
0000000000000000J

ŠIMURINA: Drugovi i drugarice... Narod se diga na ustanak pod mudrim Amletovim rukovodstvom... Bacija je pod noge kralja i njegovu kliku...

ŠKUNCA: A sad oduševljenje... Oduševljenje, molim!

PRVI SELJAK: Živila sloboda!

DRUGI SELJAK: Doli šišulja Gertruda!

TREĆI SELJAK: Doli ispičutura Polonije!

ČETVRTI SELJAK: Doli Lajert, konjski smrad!

ŠIMURINA: Pravda je pobijedila, drugovi i drugarice! Pravda uvik mora pobijediti, jerbo je una na strani sirotinje i radnog čovika!

SVI: Tako je! Bravo! Živija Amlet! Doli neprijatelji pravde i slobode!

MAČAK: U pomoć... U pomoć... On me davi... On me zbilja davi!

ŠKOKO izvadi nož i stavi ga MAČKU pod grlo: Natrag svi... Da mi nije niko blizu doša! Ako iko išta pokuša, gotov je... Slušaj Mačak... Tako mi svete nedilje, priklat ću te ki pile ako ne kažeš ovako prid svima di je nestala knjiga rashoda... Ti to znaš, ti si je vidi-ja... Govori, majku li ti božju...

Pritisne mu nož na grlo.

MAČAK: Ne... Joco... ne, nemoj... To boli... Ja nisam ništa kriv... Bukara... Bukara mi je naredija da je spalim... Ja nisam zna šta će mu to, kunem ti se... Obeća mi je velike pare... Nemoj mene, Joco, molim te...

ŠKOKO diže se: To...to... To sam tija da se čuje... Eto, drugovi i drugarice, sad svi znate di je lopov... Sad znate ko je uzima pare iz zadružne blagajne, a onda zapalija knjigu rashoda da se ne bi vidilo da su njemu u ruke došle... Moj čača pravedan strada. Zovite miliciju, idemo na sud, brzo!

BUKARA: Ma čekajte! Kakvu miliciju, kakav sud? Ko može dokazati da sam ja zapalila knjigu rashoda? Zar je nije moga zapaliti i tvoj čača kad je vidija da mu dolazi inspekcija i da će se otkriti da u blagajni ima manje nego što bi tribalo biti po onome koliko je izdano... Zar se to ne bi moglo i tako protumačiti, a?

ŠKOKO udara se po laktu: Evo! Ništa ti to ne pomaže, Bukara! Ovaj put se nećeš izvući. Svi su čuli šta je reka Mačak. Idemo, drugovi, na sud. Svi ćete mi biti svidoci.

BUKARA: Šta je tebi, Joco, jesli ti pri sebi? Šta ti misliš da su ovi ljudi toliko budalasti da će povirovati onome šta kaže čovik kome si ti nož pod grlo stavljao... Evo, neka sada kaže ono šta je prije reka... Mačak, jesam li ti ja naredija da knjigu zapališ?

MAČAK: Neka on ide samo dalje od mene s tom nožinom, pa će onda govoriti!

BUKARA: Pušti ti njega! Ne može on tebi ništa dok smo mi tute. Samo ti reci!

MAČAK: Pa sad... znate, drugovi... kako da kažem...

PETI SELJAK *upada lamatajući rukama:* Ljudi... Ljudi... Škokić se obisija u zatvoru... Evo, sad je doša čovik iz grada... Obisija se, majke mi božje!

Svi su zanijemili. Duga pauza.

ŠKOKO: Ubili ste ga... Vi ste ga ubili... Bija je pravedan ki sunce, a vi ste ga upropastili da bi sebe oprali... I ja sam cilo vrime bija tute s vama... u tim maškarama...

BUKARA: Eto, drugovi, sad vam je sve jasno... Sad vidite i sami da mi nismo ništa krivi! Pravedan čovik neće se nikad obisiti... A ja se nadam, Joco, da sada i ti vidiš kako stvari stoje... Ono, istina, ja te razumim, čača je čača, i nama je ža' šta je sve to tako ispalo. Za pravo reći, nije triba ovako... Skupo, priskupo je platila svoju pogrišku, ali jope, moraš i nas razumiti...

ŠKOKO: Razumija sam ja vas dobro! Vi ste obična razbojnička banda! Vi ste ga natirali da se obisi... Ali čekaj, čekaj! Neće to na ovome ostati! Kad nigdi nema pravde za moga čaću, divice mi Marije, ja ču je sam uzeti!

Poleti nožem na BUKARU. Nekolicina seljaka baci se na nj. Čuju se glasovi: Drž' ga! Vuci ga nazad! Razoružaj ga! Uzmi mu nož! Nakon kraćeg rvanja sve se smiri. ŠKOKO drže prvi i drugi seljak, a BUKARA, koji se u gužvi srušio na pod, polako ustaje držeći se za ruku.

BUKARA *seljacima koji mu priskaču u pomoć:* Ništa, ništa, drugovi! Sve je u redu. Samo me malo ogreba.

ŠKOKO *otima se:* Puštite me... Puštite me, kad vam kažem!

BUKARA *popravlja se:* Šta čekate, ljudi? Šta ne vidite da je čovik pomanita od žalosti. Nek skoči niko gorika na telefon i zove bolnicu u gradu... Njemu triba likara dovesti!

ŠKOKO: Čekajte! Stanite! Nikud se ne mičite! Sve će se objasniti. Ja nisam bolestan. *Pulji.* Druže Mile! Reci im da nisam bolestan... da je istina šta govorim... Ti znaš ko je lukež...

PULJO *taho:* Pušti, Joco! Dosta je šporkice na svima nama. Šta ćemo se jošte šporkavati? Ionako tvoga čaću više niko ne može vratiti.

ŠKOKO: Ande... Ande, raju moj... Oprosti... Puno sam te uvridija... Pomozi... Ne meni... Mome čaći pomozi... Ti si vidila njegovo pismo...

ANĐA: Joco... Dalje od mene... Reka si mi da sam kurva... Šta oćeš sada? Pušti me... Puštite me svi...

Bježi van plačući.

ŠKOKO *Majkači:* Mare... Mare, lipa moja...

MAJKĀČA: Nemoj ti mene tute mišati! Ne znam ja ništa!

ŠKOKO: Učitelju... Učitelju...

ŠKUNCA: Oprosti, Joco... Znaš i sam! Ja se ni u što ne petljam. Mene se to ne tiče.

ŠKOKO: Jure... Šime... govorite... Je li iko čovik među vama... Niko ništa... Nema čovika... Nigdi ne moš naći čovika... En ti krv Isusovu...

Naglo izjuri.

BUKARA nakon duže pauze: Eto, drugovi i drugarice, vidili ste! Nije lako napraviti reda u ovako velikom poduzeću ki ova naša zadruga. Tute, brte, ima i mržnje, i krađe, i zavisti, i šta ti ga ja znam. Ja ne velim. Nije ni kod nas šta rukovodimo baš sve u redu. I kod nas ima pogrišaka i propusta i nepravilnosti. Ljudi smo, i toga mora biti... Ali šta da o tome govorimo? Pa mi smo spremili prestavu kakvu još neće upamtitи Donja Mrduša. To što nam je Amlet otisa, ništa ne znači. Mi ćemo, ako triba, igrati i bez njega. Je li tako, drugovi? *Tišina...* Šta ste tute umukli... Mi smo spremili prestavu, čujete li... To triba proslaviti... Pisma... Kako iđe ona pisma... »Uživajmo, braćo draga, neka iđe sve dovragna...« Jure... Šime... Mačak... Pivajte, en vam mliko Isusovo!

PRVI SELJAK počinje nevoljko, a ostali pomalo prihvaćaju:

Uživajmo, braćo draga,
Neka iđe sve dovragna!

BUKARA: Kolo... Dajte kolo... Ožezi... Opali... Poskoči...

Seljaci započnu kolo oko BUKARE, koje se u početku okreće polako i kao sapeto nekim strahom, a idući prema kraju sve se više oslobođa i ubrzava ritam. BUKARA plješće u taktu igranja kola.

BUKARA: Op, op, op, op, ožezi, opali, poskoči, ožezi, opali, poskoči, ritni se, baci se, krići se, vrti se, op, op, op, op... Šimurina... Daj ono... Kako iđe... »Čaše, pijati...« Penji se gori, brzo... **ŠIMURINA i BUKARA popnu se na stol.**

ŠIMURINA govoru u ritmu kola:

Čaše, pijati, žlice, botiljuni,
pečeno meso i dobri bokuni,
pohano pile i but od janjca,
teleća noga i bubrig od prasca,
papršnjak, kapula, frigana jetra,
vino iz konobe svetoga Petra,
slanina, kobasa i srce na žaru,
donesi, kumaštine, rakiju staru,
pršut, kapula i paški sir,
neka se znade da nam je pir!

KOLO: Uživajmo, braćo draga,
Neka iđe sve do vraka!

ŠIMURINA: Trešeta, briškula, kupa i špada,
članska knjižica, divica mlada,
upravni odbor, postelja meka,
žena nek u kući sidi i čeka,
prkno udovice, visoka plaća,
zaprdi i nai se dobrih kolača,
oguli, operi, privrni, opali,
u mekano sidi, cigaru zapali,
masna brada i radni staž,
ozbiljne stvari sve su laž!

KOLO: Uživajmo, braćo draga,
Neka iđe sve dovragna!

Kolo se vrti sve brže, vrtoglavije, luđe.

- ŠIMURINA: Opol, maraština, šunka, salama,
maništra, fažol, srdela slana.
- BUKARA: Op, op, op, op, ožezi, opali, poskoči, ožezi, opali, poskoči, op, op, op, op...
- ŠIMURINA: Džigerica frigana, ženske mudante,
godišnji odmor, narodne aute.
- BUKARA: Ritni se, baci se, krići se, vrti se, op, op, op, op...
- ŠIMURINA: Poloči, popišaj, požderi, poseri,
izvuci, navuci, natakni, oderi,
obrni, navrni, potari, pomuzi,
posrči, uteci, zataji, naguzi.
- BUKARA: Op, op, op, op, čučni, prdni, digni se, mrdni, đipni, skoči, ljubim ti oči, op, op,
op, op...
- ŠIMURINA: Jače, jače, jače, jače,
skini gaće, skini gaće.
- KOLO: Ko-ne-pi-je-vi-na,
Ne-zna-za-ve-se-lje,
Ži-vi-ka-no-svi-nja,
Za-nje-ga-je-ze-lje.
- ŠIMURINA: Kolači, kotači, blagajne, vile,
zadružni savjet, pečeno pile,
općina, kotar, praseća mast,
janjeća muda, narodna vlast,
odbor, komisija, kokošji šupak,
manjak u zadruzi, teleći pupak.
- BUKARA: Op, op, op, op, brže, brže, katrige, referenti, sastanci, spisi, kobasice, ugovori,
izvještaji, di si, lokarde, traktori, šljivovica, teče, volovi, konji, ovce, smeće,
zadruga, zadruga, zadruga, vrti se, krići se, čučni, digni se, op, op, op, op...
- KOLO: Uživajmo, braćo draga,
Neka iđe sve dovraga!

Zamračenje.

GLAS BUKARE: Ko je ugasija sviću? Ko je ugasija sviću?

GLAS ŠKUNCE: Svjetlo... Upalite svjetlo... Svjetlo...

Svršetak

Tekst »Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja«, napisan još godine 1965, redigirao sam dosad nekoliko puta. Ova njegova posljednja redakcija napravljena je u skladu s režijskom koncepcijom praizvedbe, održane u Teatru ITD 19. travnja 1971. Zahvaljujem se redatelju Božidaru Violiću, glumcima: Krešimiru Zidariću, Zvonku Lepetiću, Špiri Guberini, Božidaru Bobanu, Zlatku Crnkoviću, Mirku Vojkoviću, Mladenu Budiščaku, Ivi Ficiju, Tomi Kneževiću, Vladi Oblešćuku, Đuri Utješanoviću, Boži Trakiću te glumicama: Vlasti Knezović, Minji Nikolić, Leni Politeo i Zdenki Trach, koji su svojom kreativnošću pridonijeli oživljavanju teksta na sceni, te tako i ovom njegovom konačnom obliku.

AUTOR